

AB MEVZUAT REFORMU IŞIĞINDA TÜRK HUKUKUNDA ELEKTRONİK PARANIN HUKUKİ TASARIMI: KARŞILAŞTIRMALI BİR İNCELEME*

THE LEGAL DESIGN OF ELECTRONIC MONEY IN TURKISH LAW
IN LIGHT OF THE EU REGULATORY REFORM: A COMPARATIVE
ANALYSIS

Deniz BAYTEMÜR KÖKSAL**

Özet: Bu çalışmada, Türk hukukunda elektronik paranın hukuki tasarımı Avrupa Birliği düzenlemeleriyle karşılaştırmalı olarak incelenmektedir. Çalışmada, hem yürürlükteki AB mevzuatı hem de yakın gelecekte yürürlüğe girmesi beklenen reform girişimlerinin Türk hukukuna olası yansımaları da ele alınmaktadır. Bu çerçevede, öncelikle elektronik paranın kavramsal ve işlevsel niteliği açıklanmakta; ardından AB düzenlemeleriyle öngörülen yeni değişikliklerin kapsamı ve bu değişikliklerin gerekçeleri değerlendirmeye tabi tutulmaktadır. Türkiye bakımından, 6493 sayılı Kanun çerçevesinde elektronik paranın tanımı ve unsurları, kapsam dışı haller ve uygulamadaki sınırlar analiz edilmekte; nihayetinde, AB reformları karşısında Türk hukukunun ne ölçüde dönüşüme açık olduğu tartışılmaktadır. Çalışma, elektronik para düzenlemelerinde yalnızca teknik uyum değil, aynı zamanda hukuki tutarlılık ve ölçülülük ilkeleri çerçevesinde belirli alanlarda yeniden yapılandırma ihtiyacına işaret etmektedir.

Anahtar kelimeler: Elektronik para, AB hukuku, 6493 sayılı Kanun, ödeme hizmetleri, fonların korunması, istisnalar.

Abstract: This study investigates the legal design of e-money in relation to the comparative analysis of the European Union regulations. It looks into the present framework of the Union regula-

* Bu çalışma, yazarın 21-25 Temmuz 2025 tarihleri arası gerçekleşen “Blockchain Summit 2025” kapsamında yaptığı sunumun genişletilmiş halidir. Çalışmada yer alan görüşler, yazarın kişisel görüşleri olup başka kişi veya kuruluşun görüşlerini yansıtmamaktadır.

** Dr, Avukat, Ankara Barosu, denizbaytemur@gmail.com, ORCID: 0000-0002-2807-9086. Gönderim Tarihi: 07.08.2025, Kabul Tarihi: 02.03.2026.

tions as well as the reform proposals and pays special attention to their possible consequences on Turkish law. For this purpose, the study first determines the conceptual and the functional aspects of e-money and then analyses the structural approaches that have been developed in the framework of the EU legislation and their rationale. From the perspective of Turkish law, it examines the legal nature of electronic money under the Law No. 6493, the relevant legal exemptions, and the operational restrictions in its actualization. Finally, the study points to the need for restructuring certain areas of electronic money regulation not only in terms of technical alignment, but also within the framework of legal coherence and the principle of proportionality.

Keywords: Electronic money, EU Law, Law No. 6493, payment services, safeguarding of funds, exemptions.

GİRİŞ

Günümüzde ödeme sistemleri ve ödeme hizmetlerine ilişkin düzenlemeler, dijitalleşmenin de katkısıyla çoğunlukla küresel etki yaratmakta ve dolayısıyla ulusal düzenlemeler de küresel örneklerin etkisinde kalmaktadır. Teknolojik gelişmelerin hız kazanması, Fintek (finansal teknoloji – *FinTech*) aktörlerinin¹ ve iş modellerinin çeşitlenmesi, teknoloji alanında hizmet sunan büyük şirketlerin finansal alana el atması ile TekFin platformlarının² ortaya çıkması, yerli-yabancı hizmet sağlayıcılarının birlikte hizmet sunması sınır ötesi ödeme işlemlerinin hacmini artırmıştır. Örneğin, Türkiye’deki bir bankada hesabı bulunmayan bir mal veya hizmet sağlayıcıdan ürün veya hizmet satın almak isteyen müşterinin başlattığı ödeme işleminin tamamlanması için hem yerli hem de yabancı ödeme hizmeti sağlayıcılarının yer aldı-

¹ Fintek (*fintech*), TDK’da “(1) Finansal hizmetleri yenilikçi, tamamlayıcı ve hızlandırıcı iş modelleri ile sayısal teknolojiler kullanarak sunan kuruluş veya ürün; (2) Finansal hizmetleri sunmak için yenilikçi, tamamlayıcı ve hızlandırıcı iş modelleri ile sayısal teknolojiler kullanan (uygulama, sistem vb.).” olarak tanımlanmaktadır. www.sozluk.gov.tr (erişim tarihi: 25.06.2025).

² TekFin (*TechFin*) şirketleri başlangıçta bilişim, telekomunikasyon, sanal pazar yeri gibi teknolojinin yoğun olarak kullanıldığı sektörlerde faaliyet gösterirken daha sonra finans hizmetlerini de sunmaya başlayan ve/veya bu hizmeti doğrudan mevcut hizmetlerine entegre eden şirketleri tanımlamak için kullanılmaktadır. Kavram hakkında bkz. Urs Bertschinger, “§39 Schweiz– FinTech-Regulierung”, İç. İç. Florian Möslin, Sebastian Omlor (ed.), “Fintech Handbuch”, C.H. Beck, München, 2024, par. 10; Dirk A. Zetzsche/Ross P. Buckley/Douglas W. Arner/Janos Nathan Barberis, “From FinTech to TechFin: The Regulatory Challenges of Data-Driven Finance”, *EBI Working Paper Series*, 2017, S. 6, s. 3.

ğı karmaşık bir ilişki ağı kurulmaktadır. Bu gelişmeler, ödeme hizmetleri piyasasında düzenleyici çerçevenin karşılaştırmalı bir zeminde ele alınmasını zorunlu kılmaktadır. Ödeme süreçlerinin farklı aşamalarında yerli ve yabancı sağlayıcıların birlikte rol alması, bazı işlemlerin teknik veya hukuki olarak yurt dışı unsuru içermesi gibi etkenler karşısında ödeme hizmetlerini ilgilendiren mevzuatın salt ulusal perspektifle yorumlanmasını yetersiz hale getirmektedir. Ödeme hizmetlerini ilgilendiren mevzuatın önemli bir parçası ise elektronik paraya ilişkin düzenlemelerdir. Elektronik para (e-para)³, hem ödeme hizmetlerinin dijitalleşmesinde merkezi bir rol oynamakta hem de globalleşen finansal sistem içerisinde hukuki nitelendirme açısından çeşitli tartışmaları beraberinde getirmektedir.⁴

Türkiye’de ödeme hizmetleri ve elektronik para alanındaki temel düzenleme olan 6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun⁵, büyük ölçüde Avrupa Birliği (AB) düzenlemeleri ile uyumlu olarak hazırlanmıştır. 2013 yılında yürürlüğe giren 6493 sayılı Kanun’un özellikle tanımlar ve faaliyet izni rejimi başta olmak üzere birçok hükmünde, o dönemde AB’de yürürlükte olan (birinci) Ödeme Hizmetleri Yönergesi (*Payment Services Directive (2007/64/EC)- PSD1*)⁶ ile halen yürürlükte olan (ikinci) Elektronik Para Yönergesi (*Electro-*

³ Alman Ödeme Hizmetleri Gözetim Kanunu’nun (*Zahlungsdiensteaufsichtsgesetz – ZAG*) ilk halinde elektronik para (*elektronisches Geld*) 2018 yılına yürürlüğe giren mevcut versiyonunda e-para (*E-Geld*) ibaresi tercih edilmiştir. Bu çalışmada ise mevzuatta elektronik para olarak anılan kavram, kelime tekrarından kaçınmak amacıyla e-para olarak anılmaktadır.

⁴ Elektronik paranın tarihsel gelişimi için bkz. Çiğdem Güven/Onur Irmak, «6493 Sayılı Kanunda Elektronik Para ve Elektronik Para Kuruluşlarının Tâbi Olduğu Hukuki Çerçeve», *Bankacılar Dergisi*, 2019, S. 111, s. 30-31.

⁵ 27 Haziran 2013 ve 28690 s. R.G.

⁶ Directive 2007/64/EC of the European Parliament and of the Council of 13 November 2007 on payment services in the internal market amending Directives 97/7/EC, 2002/65/EC, 2005/60/EC and 2006/48/EC and repealing Directive 97/5/EC, 05.12.2007, OJEU L 319/1.

nic Money Directive (2009/110/EC)- EMD2⁷) esas alınmıştır.⁸ Bu yönüyle 6493 sayılı Kanun, AB düzenlemeleriyle yapısal ve kavramsal bir yakınlık içerisindedir. Bununla birlikte, gerek 6493 sayılı Kanun'da gerek bu Kanun'a dayanılarak çıkarılan alt düzenleme ve düzenleyici otoritenin ilke kararlarında, Ülkemiz piyasasının kendine özgü yapısı nedeniyle ayrıştığı noktalar da bulunmaktadır.

6493 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden itibaren geçen on yılı aşkın sürede AB'de ödeme hizmetleri mevzuatında önemli değişiklikler olmuş; PSD1 yerini PSD2'ye (*Payment Services Directive (2015/2366/EC)*⁹) bırakmış, dijitalleşme sürecine uyum sağlamak amacıyla başta açık bankacılık olmak birçok yenilik hayata geçirilmiş ve dijitalleşen ortamda ortaya çıkan yeni riskleri yönetmek için koruyucu mekanizmalar farklılaşmıştır. Geçtiğimiz sürede, elektronik para hizmetlerini düzenleyen temel metin olan EMD2'de kayda değer bir revizyon gerçekleşmemiş ise de PSD2'deki bazı değişiklikler elektronik para modellerini de etkilemiştir. Ülkemizde, PSD2 ile getirilen bazı yenilikleri, 6493 sayılı Kanun'da 7192 sayılı Kanun ile 2019 yılında yapılan ve 1 Ocak 2020'de yürürlüğe giren değişiklikler ile mevzuata kısmen aktarmıştır¹⁰. Bu kanun değişikliğinin e-paraya ilişkin hükümlerde önemli değişikliklere yol açtığı söylenemez.

⁷ Directive 2009/110/EC of the European Parliament and of the Council of 16 September 2009 on the taking up, pursuit and prudential supervision of the business of electronic money institutions amending Directives 2005/60/EC and 2006/48/EC and repealing Directive 2000/46/EC, 10.10.2009, OJEU L 267/7. Bu düzenlemeden önce yürürlükte olan 2000/46/EC sayılı Yönerge hakkında bkz. Abdüsamet Kahraman, "Elektronik Paraya İlişkin Avrupa Birliği ve Türk Düzenlemeler", *Bilişim Hukuku Dergisi*, 2019, C. 1, S. 2, s. 154-155.

⁸ Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun Tasarısı ile Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/780), Sıra Sayısı: 473, Yasama Dönemi: 24, Yasama Yılı: 3, s. 6. <https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d24/c054/tbmm24054122.pdf> (erişim tarihi: 13.07.2025).

⁹ Directive (EU) 2015/2366 of the European Parliament and of the Council of 25 November 2015 on payment services in the internal market, amending Directives 2002/65/EC, 2009/110/EC and 2013/36/EU and Regulation (EU) No 1093/2010, and repealing Directive 2007/64/EC, 23.12.2015, OJEU L 337/35.

¹⁰ Bu değişikliklerden en önemlileri, 6493 sayılı Kanun'un 12. maddesinin birinci fıkrasına eklenen (f) ve (g) bentlerinde düzenlenen ödeme emri başlatma hizmeti ile hesap bilgisi sunma hizmetleri olarak sayılabilir.

Öte yandan, AB’de ödeme hizmetlerine ve elektronik paraya ilişkin mevzuatın kapsamlı bir reforma tabi tutulması amacıyla 2023 yılında taslak düzenlemelerin duyurulması ile başlayan çalışmalar halihazırda belirli bir olgunluğa erişmiş olup bu reformların 2026 yılında hayata geçmesi beklenmektedir. Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan Ödeme Hizmetleri Yönergesi (PSD3) Taslağı¹¹ ve Ödeme Hizmetleri Tüzüğü (*Payment Services Regulation – PSR*) Taslağı¹², özellikle dijitalleşme sürecinde ortaya çıkan yeni riskleri yönetmeyi, e-para ve ödeme hizmetleri alanındaki düzenleme ikiliğini ortadan kaldırmayı, üye ülkeler arası yeknesak uygulamayı tesis etmeyi ve ödeme hizmeti sunan kuruluşlar arasında eşit rekabet koşulları sağlamayı hedeflemektedir.¹³ Bu reform paketi son olarak 18 Haziran 2025’te bazı değişiklikler ile Daimi Temsilciler Komitesi (*Committee of Permanent Representatives –COREPER*) tarafından onaylanmıştır. Reform paketi içeriğinde elektronik paraya ilişkin önemli değişiklikler de yer almaktadır. Reformların hayata geçmesi ile elektronik para, bağımsız bir hizmet kategorisi olarak değil, “ödeme hizmeti” kavramı altında tanımlanma; böylece hem kurumsal düzenlemeler hem de tüketiciye yönelik koruma mekanizmaları açısından değişiklikler öngörülmektedir. Ayrıca, elektronik para tanım ve iş modellerini etkileyecek revizyonların yanı sıra, yakın zamanda AB yargısı ve denetleyici otoritelerin yorumları da bulunmaktadır. Tüm bu gelişmeler, AB tarafında elektronik para rejiminin yeniden şekillenmeye başladığı günümüzde, Türk hukukunda elektronik para düzenlemelerinin mehzaz düzenlemeler ile uyumunun yeniden gözden geçirilmesini gerekli hale getirmektedir.

AB’nin eşiğinde olduğu bu düzenleyici dönüşüm, bir yandan elektronik para ile geleneksel ödeme hizmetleri arasındaki sınırları yeniden çizirken, bu değişikliklerin Türk hukukuna muhtemel yansımalarının değerlendirilmesini, gündeme gelebilecek bir dü-

¹¹ Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on payment services and electronic money services in the Internal Market amending Directive 98/26/EC and repealing Directives 2015/2366/EU and 2009/110/EC, COM/2023/366 final.

¹² Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on payment services in the internal market and amending Regulation (EU) No 1093/2010, COM(2023) 367 final.

¹³ Avrupa Komisyonu, 28.06.2023 tarihli Basın Duyurusu. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_3543 (erişim tarihi: 03.07.2025).

zenleme çalışmasına da ışık tutacaktır. Geline aşamada, hem halihazırda yürürlükte olan AB düzenlemeleri hem de PSD3 ve PSR taslaklarıyla öngörülen reformlar ışığında, Türk hukukunda elektronik paraya ilişkin mevcut düzenlemelerin ve bu düzenlemelerin ödeme hizmetleri piyasasına etkilerinin incelenmesi, güncel ve karşılaştırmalı hukuk bakımından da anlamlı bir araştırma zemini teşkil etmektedir.

Bu makale, AB'nin ödeme hizmetleri alanındaki müstakbel düzenlemeleri olan PSD3 ve PSR'nin, elektronik para rejimi üzerindeki etkilerini incelemekte; bu düzenlemelerin Türk hukukundaki karşılıklarını değerlendirmektedir. Çalışma, elektronik paranın tanımı ve işlevinden hareketle, yeni düzenlemelerin kavramsal ve sistemsel getirdiklerini analiz etmekte; son olarak, Türk hukukunda öngörülen istisnalarla birlikte AB-Türkiye uygulamaları arasında bir karşılaştırma sunmaktadır. Çalışma üç bölümden oluşmakta olup girişi takip eden ilk bölümde elektronik para kavramı, benzer kavramlarla karşılaştırmalı olarak incelenmiş; ikinci bölümde elektronik paranın mevzuatta yer alan tanımından hareketle unsurları analiz edilmiştir. Üçüncü bölümde elektronik paraya istisna teşkil eden hallere yer verilmiş ve çalışma, çalışma sonuç bölümü ile tamamlanmıştır.

Çalışmanın sınırlılıkları nedeniyle inceleme çerçevesi, elektronik paranın tanımı ve unsurlarını esas almakta olup sözleşmesel ilişkilere yalnızca, çalışma kapsamında kaldığı ölçüde yer verilmiştir.¹⁴

I. ELEKTRONİK PARA (E-PARA) KAVRAMI

E-para, hem arkasındaki teknik altyapı hem de işlevsel açıdan klasik finansal kavramlardan ayrılan özgün bir hukuki konuma sahiptir. İşlevsel açıdan geleneksel paranın bazı rollerini üstlense de sözleşmesel ilişkilerin yapısı, hizmet sağlayıcıların sunduğu farklılaşmış iş modelleri ve mal/hizmet sunumuyla kurduğu sıkı bağıllık, bu *parasal değer*in klasik hukuki kategorilere yerleştirilmesini zorlaştırmaktadır. E-para, tarihsel olarak paranın üstlendiği işlevleri dijital ortamda yerine getirirken dijitalleşmenin etkisiyle ödeme hizmetlerinin sunumunda da taşıyıcı-

¹⁴ Elektronik paradaki sözleşmesel ilişkiler hakkında ayrıntılı olarak bkz. Güven/Irmak, s. 33 vd.

cı görev görmektedir.¹⁵ Bu yönüyle, menfi bir pencereden bakılmaksızın, geleneksel paranın ve modern ödeme yöntemlerinin ürettiği hukuki bir katır¹⁶ olarak görülebilir. Diğer taraftan, Bitcoin'in doğuşundan sonra kullanımı ve çeşitleri logaritmik bir şekilde artan kripto varlıklar açıklanırken kimi zaman e-para kavramı ile karıştırılmaktadır. Bu nedenle, öncelikle e-para kavramının tanımlanması gerekmektedir.

E-para, AB ve Türk hukukunda benzer şekilde tanımlanmıştır. EMD2 ile koştur olarak 6493 sayılı Kanun'un 3. maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendinde elektronik para, *"elektronik para ihraç eden kuruluş tarafından kabul edilen fon karşılığı ihraç edilen, elektronik olarak saklanan, bu Kanunda tanımlanan ödeme işlemlerini gerçekleştirmek için kullanılan ve elektronik para ihraç eden kuruluş¹⁷ dışındaki gerçek ve tüzel kişiler tarafından da ödeme aracı olarak kabul edilen parasal değer"* olarak tanımlanmaktadır. Benzer şekilde, EMD2 m. 2(2)'de elektronik para, ödeme işlemlerini gerçekleştirmek için kullanmak amacıyla fon karşılığı ihraç edilen ve ihraç eden kuruluş dışındaki gerçek veya tüzel kişiler tarafından da kabul edilen, ihraççı nezdinde alacak hakkı teşkil eden ve manyetik yöntem dahil elektronik olarak sağlanan parasal değer olarak tanımlanmıştır.¹⁸

¹⁵ E-paranın gelişim evreleri içinde geçmiş örnekleri için bkz. Armağan Ebru Bozkurt Yüksel, "Elektronik Para, Sanal Para, Bitcoin ve Linden Doları'na Hukukî Bir Bakış", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 2015, C. 73, S. 2, s. 191 vd.; Leyla Keser Berber, *İnternet Üzerinden Yapılan İşlemlerde Elektronik Para ve Dijital İmza*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2002, s. 58 vd.; Mehmet Sıddık Yurtçiçek, *Hukuki Açıdan Elektronik Para*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2015, s. 140 vd.

¹⁶ Bu nitelendirme, limited şirket için hukuki katır (*Juridisches maultier*) kavramını kullanan yazarlardan esinlenilerek kullanılmıştır. Bkz. Arthur Meier-Hayoz/Peter Forstmoser/Rolf Sethe, *Schweizerisches Gesellschaftsrecht, mit neuem Firmen- und künftigen Handelsregisterrecht und unter Einbezug der Aktienrechtsreform*, 11. Auflage, Stämpfli Verlag, Bern, 2018, s. 91.

¹⁷ 6493 s. K. m. 18(1)'e göre elektronik para, bankalar, PTT ve TCMB tarafından faaliyet izni verilen e-para kuruluşları tarafından ihraç edilebilir. Halihazırda ülkemizde 65 adet e-para kuruluşu bulunmaktadır. <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/tr/tcmb+tr/main+menu/temel+faaliyetler/odeme+hizmetleri/elektronik+para+kuruluslari> (erişim tarihi: 25.07.2025).

¹⁸ EMD m. 2(2): *"Electronic money means electronically, including magnetically, stored monetary value as represented by a claim on the issuer which is issued on receipt of funds for the purpose of making payment transactions as defined in point 5 of Article 4 of Directive 2007/64/EC, and which is accepted by a natural or legal person other than the electronic money issuer."*

6493 sayılı Kanun'dan farklı olarak EMD2'deki e-para tanımında "ihraççı nezdinde alacak hakkı teşkil etme" unsuru yer almaktadır. Oysa, aşağıda ayrıntıları ile incelenecek olmakla birlikte, ihraç eden kuruluş nezdinde alacak hakkı teşkil etmesi e-paranın kurucu unsuru değil, bu hizmetin sunulmasında kuruluş ile müşteri arasında kurulan hukuki ilişkinin¹⁹ bir sonucudur.²⁰ E-paranın tanımı ve işlevi açısından alacak hakkı teşkil etme unsuru bir nitelikten ziyade, e-para kullanıcılarının risk ve kayıplara karşı korunması için bir önlem teşkil eder. Nitekim, taslak PSR'da e-para tanımındaki bu unsur çıkarılmıştır. 6493 sayılı Kanun'daki tanım halihazırda taslak Tüzük düzenlemesi ile uyumludur.

İktisadi açıdan para, işlevi üzerinden tanımlanır; para, paranın işlevlerini yerine getiren şeydir.²¹ İktisat teorisinde paranın 3 işlevi bulunmaktadır: (i) mübadele (değişim) aracı (*medium of exchange*), (ii) değer birimi (*unit of account*) ve (iii) değer saklama aracı (*store of value*) olması.²² Elektronik para, taraflar arasındaki sözleşmesel ilişki çerçeve-

¹⁹ Alman Medeni Kanunu'nda (*Bürgerliches Gesetzbuch*) m. 675c-676c arası 28 madde halinde ödeme hizmetleri ve elektronik paraya ilişkin sözleşmesel ilişkiler; sözleşmenin içeriği, tadili, tarafların hak ve yükümlülükleri, ödeme işleminin gerçekleştirilmesi ve sorumluluk başta olmak üzere ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. E-para kuruluşu (ve ödeme hizmetleri için ödeme kuruluşu) ile kullanıcı arasında salt e-para ihracını aşacak şekilde, sözleşme ilişkisinin kurulması öncesi ve sözleşme boyunca bilgilendirme yükümlülükleri, ödeme emrinin alınması ve icrası, paraya çevirme taleplerinin yerine getirilmesi, fonların korunması gibi farklı sözleşme tiplerine ait unsurları barındırmaktadır. Kanaatimizce, elektronik ödemelerin her geçen gün artan hacmi ve işlem çeşitliliği de dikkate alındığında, bu sözleşmesel ilişkilerin medeni hukuk boyutu mevzuatımızda da düzenlenmelidir.

²⁰ Alacak hakkı ile kast edilenin bir para alacağı değil, ödeme emrinin yerine getirilmesini talep hakkı olduğu yönünde bkz. Köndgen Johannes, "§ 675c Zahlungsdienste und E-Geld", İç. Beate Gsell, Wolfgang Krüger, Stephan Lorenz, Christoph Reymann (ed.), beck.online.Grosskommentar BGB, Verlag C.H. Beck, München, 2025, par. 132. Aksi yönde bkz. Omlor, 2017, s. 1837.

²¹ "Money is what money does." John Hicks, *Critical essays in monetary theory*, Oxford University Press, Oxford 1967, s. 1.

²² Frederic S. Mishkin/Apostolos Serletis, *The economics of money, banking and financial markets*, 4. Edition, Pearson Canada, Toronto, 2011, s. 44 vd. Paranın değer saklama işlevinin değişim aracı olma işlevinin içinde olduğu, bu nedenle işlevsel dualizmin yeterli olduğu yönünde bkz. Sebastian Omlor, "Kundenbindung per Zahlungsdienst?", *Zeitschrift für Wirtschafts- und Bankrecht*, 2020, S. 21, s. 953. Paranın taşınması beklenen diğer özellikleri için bkz. Zehra Badak, "Merkez Bankası Dijital Para Birimleri, Tanımı ve Hukuki Niteliği Üzerine Bir İnceleme", *Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2024, C. 12, S. 2, s. 657.

sinde bir değişim aracı olarak kullanılmakta, fon karşılığı (birebir olarak) ihraç edilmesi ve tekrar fona çevrilebilmesi nedeniyle değer birimi işlevini sağlamakta²³ ve elektronik olarak saklanarak ihraç edildiği fon tutarı nispetinde değer saklama aracı olma işlevini de (kısmen de olsa) yerine getirmektedir.²⁴ Öte yandan, bir e-para kuruluşu tarafından çıkarılan ve sözleşmesel ilişkiler çerçevesinde ödeme işlemlerinde kullanılabilen e-paranın, geleneksel anlamda paranın işlevlerini aynı şekilde ve güçte yerine getirmesi beklenmez.²⁵

Hukuki açıdan ise paranın üzerinde uzlaşıya varılmış tanımı bulunmamakla birlikte, paranın işlevinden hareket edildiğinde, hukuken belirleyici kriter para borcunu sona erdirebilmesidir²⁶; hukuken para, para borcunu sona erdiren ödeme aracıdır.²⁷ Öğretide e-paranın, kaydi paranın elektronik formu olduğu görüşü savunulmaktadır.²⁸ Ancak,

²³ Laura Edgar, "Electronic Money", İç. Chris Red, Iain Walden (ed.), Cross-border Economic Banking, Informa Law from Routledge, 2. Edition, London, 2013, s. 206.

²⁴ Omlor, 2020a, s. 954; Yurtççek, s. 101-102; The Future of Money, OECD 2002, s. 107. https://www.oecd.org/en/publications/2002/05/the-future-of-money_g1ghg271.html (erişim tarihi: 19.07.2025). Elektronik paranın geleneksel anlamda paranın elektronik görünümü olduğu yönünde bkz. Yurtççek, s. 80; Mete Tevetoglu, "Türk Ticaret Kanunu'na Göre Şirketler Hukukunda Dijital Teknolojilerin Yeri", İç. Havva Karagöz, Seda Palanduz, F. Beril Özcanlı (ed.), Tüzel Kişilik Penceresinden Anonim Ortaklık Sempozyumu, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021, s. 444; Osman Gazi Güçlütürk, "Türk Hukukunda Kripto Varlıkların Para ve Elektronik Para Niteliğinin İncelenmesi", *Regesta Ticaret Hukuku Dergisi*, 2019, C. 4, S. 3, s. 398.

²⁵ Daniel Ostrovski/Christian Conreder, "E-Geld Token", İç. Johannes Meier (ed.), Handbuch MiCAR, Erich Schmidt Verlag, Berlin, 2025, s. 295.

²⁶ Osman R. Günver, "Çağımızda Hukuksal Açıdan Para Kavramı", *BATİDER*, 2017, C. 33, S. 2, s. 146; Asuman Turanboy, Kripto Paraların Ortaya Çıkmaları ve Hukukî Nitelikleri, *BATİDER*, 2019, C. 35, S. 3, s. 48.

²⁷ Selahattin Sulhi Tekinay/Sermet Akman/Haluk Burcuoğlu/Atilla Altop, Tekinay Borçlar Hukuku, 4. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1990, s. 1027.

²⁸ Sebastian Omlor, "E-Geld im reformierten Zahlungsdiensterecht", *Zeitschrift für Wirtschaftsrecht*, 2017, S. 39, s. 1837; Matthias Casper, "§§ Zahlungsdienst", İç. Franz Jürgen Säcker, Roland Rixecker, Hartmut Oetker, Bettina Limperg, Claudia Schubert (ed.), Münchener Kommentar zum BGB, 9. Auflage, C.H. Beck, München, 2023, §675c para 29. Kaydi para (banka parası), en geniş anlamda banka hesabında tutulan parayı ifade etmektedir. <https://www.bundesbank.de/en/service/school-service/animation-videos/the-origin-of-money-part-ii-book-money-860052#:~:text=The%20credit%20balance%20in%20a,cash%20becomes%20book%20money%20again> (erişim tarihi: 12.07.2025). Banka parasının oluşturulması hakkında ayrıntılı olarak bkz. İlker Parasız, Para Teorisi ve Para Politikası, Ezgi Kitabevi, Bursa, 2007, s. 35 vd.

e-paranın farklı işleyiş modelleri (ör. anonim olarak veya bir hesaba bağlı olmadan gibi) çalışabilmesi karşısında bu parasal değerin kaydı paranın bir alt kümesi olarak nitelendirilmesini güçtür.²⁹

Yasal para birimi (*currency*), bu işlevi, kanunların sağladığı kabul zorunluluğu³⁰ (*legal tender*³¹) nedeniyle karşı tarafın rızası aranmaksızın yerine getirirken³² e-parada bu işlevin yerine getirilmesi, karşı tarafın kabulüne bağlıdır. Yasal para birimlerinin halen uygulamadaki görünümü banknot ve madeni para iken fiziki (nakit) para kullanımının tabibinin mümkün olmamasının yarattığı kara paranın aklanması, vergi kaçakçılığı gibi risklerin³³ yanı sıra iktisadi ilişkilerin teknoloji merkezinde gelişmesinin getirdiği dijitalleşme ihtiyacı, bir yandan mevzuat eliyle fiziki para kullanımının sınırlandırılmasına yol açarken³⁴ diğer taraftan elektronik ödeme yöntemlerine duyulan talebi artırmaktadır. Bunun sonucunda kanunen düzenlenmiş olan elektronik ödeme yön-

²⁹ Bu yönde ve e-paranın hukuki niteliğine dair tartışmalar için ayrıntılı olarak bkz. Yurtçiçek, s. 80 vd.

³⁰ 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu'nun 36. maddesinin birinci fıkrasına göre banknotların sınırsız ödeme gücü bulunmakta olup 1264 Madenî Ufaklık ve Hatıra Para Bastırılması Hakkında Kanun'un 3. maddesi uyarınca madenî paraların kabul hadleri Başbakanlık, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığına ilân olunur. Ancak, madenî para kabul hadlerine ilişkin olarak alınmış bir karar mevcut değildir (bkz. Günver, s. 158 dn. 58). AB'de ise 974/98 sayılı Konsey Tüzüğü'nün 11. maddesi uyarınca madenî paralarda kabul haddi, 50 adetle sınırlıdır. Diğer taraftan, Avrupa Konseyi tarafından 28.06.2023'te yayımlanan Tüzük Taslağında, banknot ve madeni para formundaki nakit avronun kabul zorunluluğu ve bu kuralın istisnaları ayrıntılı olarak düzenlenmektedir. Taslak düzenleme, bu çalışmanın yazıldığı tarih itibarıyla henüz kabul süreçlerini tamamlamamıştır. Bkz. Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on the legal tender of euro banknotes and coins, COM/2023/364 final.

³¹ *Legal tender*, yasal paranın özelliklerine işaret eden şemsiye bir nitelendirme olup kabul zorunluluğu, üzerinde yazan değeri haiz olması ve para borcunu sona erdirmeye gücü unsurlarını barındırır. Bkz. Proposal for a Regulation on the legal tender of euro banknotes and coins, m. 4(1).

³² Günver, s. 144, 155; Wouter Bossu/Masaru Itatani/Catalina Margulis/Arthur Rossi/Hans Weenink/Akihiro Yoshinaga, Legal Aspects of Central Bank Digital Currency: Central Bank and Monetary Law Considerations, *IMF Working Paper*, 2020, WP/20/254, s. 8.

³³ Günver, s. 156

³⁴ Örneğin, 30.11.2024 tarihli ve 32738 sayılı R.G.'de yayımlanan Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No: 459)'nde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Sıra No: 575) uyarınca belirli nitelikleri haiz ödemelerin 30.000-TL'yi aşması halinde finansal kurumlar aracılığıyla yapılması gerekmektedir.

temlerinin kullanılması yaygınlaşırken³⁵ aynı zamanda düzenleyici çerçeve dışında kalan yahut zaman içerisinde düzenleyici çerçevenin içine dahil edilen dijital varlıkların da ödemelerde kullanılması gündeme gelmektedir. İlk kategoriye kaydı para ve elektronik para dahil iken ikinci kategoride kripto varlıklar (özellikle istikrarlı kripto varlıklar- *stablecoins*) yer almaktadır.

Bu noktada, zaman zaman kavramsal olarak karıştırılan elektronik para ve kripto varlıklar arasındaki ayrıma da değinmek gerekir. Yakın bir zamana kadar mevzuatımızda ve karşılaştırmalı hukukta da tanımlanmamış olan kripto varlıklar, geçtiğimiz birkaç sene içerisinde ülkelerin genel olarak üzerinde uzlaşıya vardıkları bir tanıma kavuşmuştur. 7518 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikler ile 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun (SerPK) 3. maddesinin birinci fıkrasına eklenen (bb) bendine göre kripto varlıklar, *"dağıtık defter teknolojisi veya benzer bir teknoloji kullanılarak elektronik olarak oluşturulup saklanabilen, dijital ağlar üzerinden dağıtımını yapılan ve değer veya hak ifade edebilen gayri maddi varlıkları"* ifade eder. Bu tanıma göre kripto varlık, elektronik olarak yaratılıp saklanan ve transfer edilen, içkin bir değer yahut tarafların anlaşmasına göre alacak ve sair bir hakkı ifade fiziki görünümünden yoksun eden her türlü varlık olabilir. Bu bakımdan, kripto varlığın merkezi bir ihraççısı olması da gerekmediği gibi bir miktar fona veya başka bir varlığa dayalı olarak oluşturulması da gerekmez.³⁶ Oysa

³⁵ E-para özelinde, 2019 yılında ön ödemeli kart sayısı yaklaşık 33 bin adet iken 2024 yılında bu sayı 90 bine çıkmıştır. Bu kartlarla yapılan işlem adedi ise 2019 yılında 85 milyon adet iken 2024 yılında 1 milyar adedin üstüne çıkmıştır. İşlem tutarlarındaki artış ise daha belirgin olup (internette yapılanlar hariç) 2019 yılında ön ödemeli kartlarla 3,9 milyar TL'lik işlem gerçekleşirken 2024 yılında 143 milyar TL'ye çıkmıştır. https://www.tbb.org.tr/sites/default/files/son-eklenenler/os_raporu_260224.pdf (erişim tarihi: 11.07.2025). Elektronik ödeme yöntemlerinden beklenen faydalar için bkz. Keser Berber, s. 36 vd.

³⁶ Bozkurt Yüksel, s. 207; Tevetoğlu, s. 445; Arne Wittig, "Digitales Geld - Gegenwärtige und künftige Regulierung von E-Geld und E-Geld- Token nach ZAG und MiCAR", *Zeitschrift für Wirtschafts- und Bankrecht*, 2023, S. 9, s. 413; İrem Akıncı, Kripto Varlıkların Mukayeseli Hukuk Açısından İncelenmesi ve İncelemelerin Türk Hukukuna Uygulanabilirliği, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2024, s. 117; Sebastian Omlor/Jannik Heine, "Aufsichtsrechtliche Einordnung von Giralgeldtoken", *Zeitschrift für Wirtschafts- und Bankrecht*, 2025, S. 17, s. 734. Kripto varlıkların e-para olmadığı yönünde ayrıca bkz. Turanboy, s. 52. Elektronik para ve kripto paraların unsur ve işlevleri açısından karşılaştırılması için bkz. Pınar Çağlayan Aksoy/Önder Perçin/Ahmet Türkay Varlı/Rıfat Deregözü/Hüseyin İlik/Erkan

elektronik para, yalnızca kanunen yetkili bir kuruluş tarafından fon karşılığı olarak ihraç edilen ve elektronik olarak sağlanan parasal değerleri ifade etmektedir.³⁷ Kripto varlıkların ülkemizde ilk kez tanındığı mevzuat olan Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) tarafından çıkarılan Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmeliğin (kısaca ÖKVKY) 3. maddesinde kripto varlıkların, *“dağıtık defter teknolojisi veya benzer bir teknoloji kullanılarak sanal olarak oluşturulup dijital ağlar üzerinden dağıtımı yapılan, ancak itibari para, kaydi para, elektronik para, ödeme aracı, menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracı olarak nitelendirilmeyen”* gayri maddi varlıklar olduğu ifade edilmiştir. Bununla birlikte, elektronik para ve kripto varlık kavramlarının daima birbirini dışladığı söylenemez. Nitekim, aşağıda açıklanacağı üzere elektronik paranın dağıtık defter ve benzeri teknoloji kullanılarak ihraç edilmesi mümkündür.

Gerek mevzuatımız gerek de AB mevzuatındaki tanımdan yola çıkıldığında, e-paranın 4 temel unsuru olduğu görülmektedir: (i) ödeme işlemlerini gerçekleştirmek için kullanılma, (ii) fon karşılığı ihraç, (iii) üçüncü kişilerce kabul edilme ve (iv) elektronik olarak saklanma. Her ne kadar AB mevzuatı ve 6493 sayılı Kanun e-paranın tanımı üzerinde uzlaşsa da alt düzenlemelerin de etkisiyle uygulamada farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Diğer taraftan, e-para modellerinde taraflar arası hukuki ilişkiler büyük oranda ihraç eden kuruluş ile akdedilen sözleşmeye (*çerçeve sözleşme*) göre şekillenmektedir; bu nedenle, çalışma kapsamındaki inceleme sözleşmesel ilişkileri değil, e-paranın mevzuattaki hukuki tasarımını esas almaktadır.

Aşağıda incelenecek e-para unsurlarından birinin dahi bulunmaması halinde e-paranın varlığından bahsetmek mümkün olmayacaktır. Bunun sonucunda e-paraya ilişkin koruyucu hükümler uygulama alanı bulmayacağı gibi ihraç faaliyetinin yahut sözleşmesel ilişkilerin mevzuata aykırılığı nedeniyle elektronik para kuruluşuna yaptırım uygulanması gündeme gelebilecektir. Diğer taraftan, e-paranın hu-

Eren/Davut Gürses/Pınar Erçetin, “Elektronik Para Kuruluşları ve Ödeme Kuruluşları”, İç. Önder Perçin (ed.), Sorularla Fintek, 2. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2023, s. 9.

³⁷ Kripto varlıkların e-para niteliği ve kavramsal farklar için ayrıntılı olarak bkz. Güçlütürk, s. 397 vd.

kuki unsurlarını taşımayan bir elektronik kıymetin oluşturulması ve tedavüle sokulması her durumda 6493 Kanun kapsamı dışında değerlendirilemeyebilir. Örneğin, fon karşılığı değil, ancak kıymetli maden karşılığı ihraç edilen bir parasal değer dolaşıma sokulması, somut olayın özelliklerine göre, 6493 sayılı Kanun'un 28. maddesinde düzenlenen izinsiz faaliyette bulunma suçuna vücut verebilir.³⁸

II. E-PARANIN UNSURLARI

A. Elektronik Olarak Saklanan Parasal Değer

E-paranın son unsuru, elektronik olarak sağlanan parasal bir değer olmasıdır.³⁹ Parasal değer kavramı tanımlanmamış olmakla birlikte, parasal değer, ödeme yapmaya imkan tanıyan her türlü araç ve yöntemi kapsayacak şekilde geniş olarak yorumlanmalıdır.⁴⁰ E-paranın ilk özelliği, bunun bir parasal değer olmasıdır; zira ancak bu şekilde, ödeme işlemlerinin gerçekleştirilmesinde kullanılabilir.

E-paranın parasal bir değer olması, ihraç karşılığında tahsil edilen fondan farklı bir parasal değeri ifade etmesi anlamına gelir.⁴¹ Bu değer genellikle, müşteri hesabında genellikle bir bakiye olarak yansıtılır. E-paranın tahsil edilen fondan farklı bir parasal değere dönüştürülerek saklanması için e-para kullanıcısı (müşteri) ile kuruluş arasındaki çerçeve sözleşmede bu yönde bir hüküm olması gerekir.⁴²

Elektronik saklama, teknolojik açıdan tarafsız bir koşuldur; belirli bir elektronik saklama yöntemini işaret etmez ve bu bakımdan muh-

³⁸ Bu suç hakkında ayrıntılı olarak bkz. Özge Ceren Yavuz Kılıç, "İzinsiz Sistem İşleticisi, Ödeme Kuruluşu veya Elektronik Para Kuruluşu Gibi Faaliyette Bulunma Suçu", *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 2023, C. 81, S. 1, s. 141 vd.

³⁹ Elektronik para ihraç eden kuruluşun e-parayı kullanıcıya *sattığı* yönünde bkz. Yurtçık, s. 84.

⁴⁰ BaFin, Merkblatt - Hinweise zum Zahlungsdiensteaufsichtsgesetz (ZAG), son değ. 05.07.2024. https://www.bafin.de/SharedDocs/Veroeffentlichungen/DE/Merkblatt/mb_111222_zag.html?nn=19643912#doc19610236bodyText30 (erişim tarihi: 20.07.2025). (Kısaca *Merkblatt*)

⁴¹ AB Adalet Divanı (ABAD) Kararı, C-661/22, T. 22.02.2024, par. 47. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:62022CJ0661> (erişim tarihi: 10.07.2025)

⁴² ABAD Kararı, C-661/22, T. 22.02.2024, par. 48.

temel teknolojik gelişmeleri de kapsama alır.⁴³ Elektronik saklama koşulu manyetik bant⁴⁴, çip kartı, mobil cihaz hafızası gibi araçlarla sağlanabileceği gibi, bulut tabanlı veri merkezleri veya merkezi sunucular aracılığıyla da gerçekleştirilebilir.⁴⁵ Başka bir anlatımla, elektronik saklama çevrimiçi veya çevrimdışı çalışan araçlarla gerçekleştirilebilir. Ayrıca günümüzde, elektronik saklamanın dağıtık defter teknolojisi kullanılarak yapılması da mümkün olmalıdır. Saklamanın yapıldığı araç, müşterinin doğrudan erişimde olabileceği gibi kuruluş veya dış hizmet aldığı üçüncü kişiler nezdinde saklama işlemi gerçekleştirilebilir.⁴⁶

B. Ödeme İşlemlerini Gerçekleştirmek İçin Kullanılma

Elektronik para tanımında yer alan ilk unsur, bu parasal değer in ödeme işlemlerini gerçekleştirmek için kullanılmasıdır; e-para münhasıran ödeme işlemlerini gerçekleştirmek için kullanılır. Bu noktada akla gelen ilk, ödeme işleminin ne olduğu sorusu gelmektedir. 6493 sayılı Kanun'un 3. maddesinin birinci fıkrasının (u) bendinde ödeme işlemi, "gönderen veya alıcının talimatı üzerine gerçekleştirilen fon yatırma, aktarma veya çekme faaliyeti" olarak tanımlanmıştır. PSD2 ve taslak PSR'da ise ödeme işlemi, "gönderen ve alıcı arasındaki borç ilişkisinden bağımsız olarak, gönderen veya alıcı yahut gönderen veya alıcı adına hareket eden kimse tarafından başlatılan fonun yatırılması, aktarılması veya çekilmesi

⁴³ Omlor/Heine, s. 734; Christian Förster, "§675f Zahlungsdienstevertrag", Beate Gsell, Wolfgang Krüger, Stephan Lorenz, Christoph Reymann (ed.), beck.online. Grosskommentar BGB, Verlag C.H. Beck, München 2025, par. 310.

⁴⁴ 6493 sayılı Kanun'da manyetik saklamanın açıkça sayılmaması nedeniyle bu yöntemle saklanan e-paranın niteliğinin tartışmalı olduğu yönünde bkz. İrmak/Güven, s. 33. Kanaatimizce manyetik saklama da elektronik saklamanın bir alt kırılımı olarak anlaşılmalı ve bu yöntemle saklanan da Kanun'daki koşulun sağlanması için yeterli kabul edilmelidir.

⁴⁵ Armağan Yüksel, s. 184; Jörg Mimberg, "§1 Begriffsbestimmungen", İç. Frank A. Schäfer, Sebastian Omlor, Jörg Mimberg (ed.), ZAG Kommentar, 2. Auflage, C.H. Beck, München, 2025, par. 214. AB Merkez Bankasının yayımladığı istatistiklere e-para ile yapılan ödeme işlemlerinin yaklaşık %90 e-para hesabı üzerinden gerçekleşirken yalnızca %10'luk kısmı kartlı e-para modelini kullanmaktadır. <https://www.ecb.europa.eu/press/stats/paysec/html/ecb.pis2024h1~5263055ced.en.html> (erişim tarihi: 13.07.2025)

⁴⁶ BaFin, Merkblatt; Mimberg, §1 par. 215; A. Madrid Parra, "Electronic Money Tokens Under the MiCA Regulation", İç. Carmen Pastor Sempere (ed.), Governance and Control of Data and Digital Economy in the European Single Market, Springer Book, 2025, s. 207.

faaliyeti”⁴⁷ olarak tanımlanmıştır. Gönderen veya alıcı⁴⁸ adına hareket eden hizmet sağlayıcıları da işaret etmesi bakımından mehzaz düzenlemedeki tanım daha kapsayıcıdır.

E-paranın ihracı bir ödeme hizmeti teşkil etmezken e-para harcanması emri verilmesi suretiyle fon aktarımının gerçekleştirilmesi, e-paranın hesaplar arası transferi ve nihayet paraya çevrilmesi, ödeme işlemi niteliği taşıyacaktır.⁴⁹ E-para, ödeme işlemlerinin gerçekleştirilmesi için kullanılacağından, e-para kuruluşlarının da asgari olarak bazı ödeme hizmetlerinin sunulmasında faaliyet iznine sahip olmaları gerekir. TCMB’nin yayımladığı rehbera göre e-para hesapları ödeme hesabı niteliğinde olduğundan⁵⁰ kuruluşun, 6493 sayılı Kanun m. 12(1) (a) uyarınca *ödeme hesabının işletilmesi*; e-paranın, işyerlerinde bir ödeme yöntemi olarak geçerli şekilde ihraç edilebilmesi, ödeme aracı ihracı niteliğinde olduğundan kuruluşun, m. 12(1)(c) uyarınca ödeme aracı ihracı konusunda faaliyet iznine sahip olması gerekir.⁵¹ Bu arananlar asgari yetkilendirmeler olup iş modeline göre para transferi veya havesi, fatura ödemesi gibi izinlerin de dahil edilmesi gerekebilecektir.

Diğer taraftan, 6493 sayılı Kanun’daki tanımda yer almayan, fakat AB mevzuatındaki tanımda yer alan unsur, ödeme işleminin taraflar arasındaki borç ilişkisinden bağımsız olduğudur. Bu unsur, ödeme işleminin hukuken geçerli olmasını teminat altına almaktadır. Buna göre, taraflar arasında ödeme işleminin temelinde yatan, ödemeye gerekçe teşkil eden hukuki ilişki geçersiz olsa, böyle bir hukuki ilişki hiç bulunmasa yahut yetkisiz işlem söz konusu olsa da ödeme işlemi-

⁴⁷ PSR Taslağı m. 3(5): “*payment transaction means an act of placing, transferring or withdrawing funds, based on a payment order placed by the payer, or on his behalf, or by the payee, or on his behalf, irrespective of any underlying obligations between the payer and the payee.*”

⁴⁸ Çalışma kapsamında alıcı, 6493 sayılı Kanun anlamında kullanılmakta olup, “*ödeme işlemine konu fonun ulaşması istenen gerçek veya tüzel kişiyi*” ifade eder.

⁴⁹ Phillip Schmalenbach, *Die Digitalisierung des Zahlungswesens*, De Gruyter, Berlin, 2019, s. 211.

⁵⁰ Bu yönde ayrıca bkz. Casper, par. 28.

⁵¹ TCMB, Ödemeler Alanında Sunulan İş Modellerinin Ödeme Hizmeti Türleri ile İlişkilendirilmesine İlişkin Rehber, Eylül 2022, s. 10-11. <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/5b814310-a57b-4e64-82fe-76e520d0e0b1/%C3%96demele+r+Alan%C4%B1nda+Sunulan+%C4%B0%C5%9F+Modellerine+%C4%B0li%C5%9Fkin+Rehber.pdf?MOD=AJPERES> (erişim tarihi: 07.07.2025).

nin varlığından bahsedilebilecektir.⁵² Bu çerçevede, temeldeki hukuki ilişkisinin geçersizliğine ilişkin iddialar tek başına ödeme işlemini geçersiz kılmasa da temeldeki ilişkinin geçersizliği nedeniyle sebepsiz zenginleşme vs. hükümlere dayanılarak ödemenin iadesi istenebilir. Ancak bu talepler, ödeme işleminin sıhhatinden bağımsızdır. 6493 sayılı Kanun'daki ödeme işlemi tanımında bu unsur yer almasa dahi ödeme işleminin geçerliliğinin temeldeki hukuki ilişkiden bağımsız olduğu kabulü, düzgün işleyen bir ödeme sistemi için zorunlu bir unsurdur. Nitekim, ödeme işlemi niteliğinde olan banka havalesinde de havale işleminin geçerliliğinin, gönderen ve alıcı arasındaki temel ilişkiden bağımsız olduğu kabul edilmektedir.⁵³ Öte yandan, 6493 sayılı Kanun kapsamında ödeme işlemi havaleden daha geniş olduğundan, uygulamada AB mevzuatındaki temel ilişkiden bağımsızlık unsurunun mevzuatımıza da aktarılması önerilmektedir.

Her iki tanımda da ödeme işleminin temelinde bir fon yatırma, aktarma ve çekme faaliyeti olduğu görülmektedir. Bu noktada, elektronik paranın ihracı ile de doğrudan bağlantılı olan fonun ne olduğunun anlaşılması gerekmektedir. 6493 sayılı Kanun'un anılan fıkrasının (e) bendinde, PSD2 ile aynı şekilde, fon "*banknot, madeni para, kaydi para veya elektronik para*" olarak sayılmıştır. Taslak PSR'da ise banknot ve madeni para yerine "*perakende kullanıma yönelik merkez bankası parası*"⁵⁴ (*central bank money issued for retail use*) kullanılmış olup ayrıca fon tanımına e-para token (*e-money token - EMT*) da dahil edilmiştir. E-paranın ihracı sonrası e-para hesabı bulunan kullanıcının bu e-parayı harcama talebi üzerine, yani ödeme emrinin alınmasını takiben e-paranın hesaplar arası transferi, ödeme işlemi niteliğindedir.⁵⁵

Taslak PSR çerçevesinde fon tanımında yapılan ilk değişiklik, Mart 2020'de AB Merkez Bankası tarafından yayımlanan rapor ile çalışmaları başlayan, halen de özel sektör katılımcılarının da dahil

⁵² Förster, par. 72; Casper, par. 49.

⁵³ Ünal Tekinalp, Ünal Tekinalp'in Banka Hukukunun Esasları, 2. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2009, s. 644; Ahmet Türk, Hukuki Yönden Banka Havalesi, Yetkin Yayınları, Ankara, 2007, s. 122.

⁵⁴ Genel kullanıma açık – toptan (*wholesale*) sayısal merkez bankası parası arasındaki ayrım için bkz. Rifat Cankat, "Merkez Bankası Sayısal Parası", *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2024, C. 23, S. 1, s. 40-41.

⁵⁵ Casper, par. 140.

olması ile araştırma çalışmaları devam eden merkez bankası sayısal parası (MBSP - *central bank digital currency, CBDC*)⁵⁶ niteliğindeki sayısal avroya ilişkindir. Fon tanımında yapılan bu değişikliğin 28 Haziran 2023'te yayımlanan Sayısal Avronun Oluşturulmasına İlişkin Tüzük Taslağında⁵⁷ hukuki konumu düzenlenen sayısal avroyu (*digital euro*) da kavrama dahil etmek amacıyla -banknot ve madeni para sayımından daha geniş olacak şekilde- hazırlandığı kanaatindeyiz. Taslağın 2(1) maddesine göre gerçek ve tüzel kişilerin erişimine açık olacak sayısal avro, ortak para biriminin sayısal görünümüdür; bu açıdan yasal ödeme aracı (*legal tender*) niteliğini haizdir. Taslağa göre ödeme hizmet sağlayıcıları aracılığıyla⁵⁸ kamunun kullanımına sunulacak olan sayısal avro, merkez bankası nezdinde kullanıcılara karşı doğrudan bir yükümlülük teşkil edecektir (m. 4, 13). Tarafların yasal ödeme aracı olarak sayısal avroyu kabul zorunluluğu bulunmakla birlikte (m. 7) kabul zorunluluğu kuralına istisna teşkil eden haller de Taslakta düzenlenmiştir (m. 10). Ülkemizde ise henüz bir düzenleme taslağı ile görünüm kazanmamış olmakla birlikte, MBSP niteliğinde Dijital Türk Lirasının⁵⁹ hayata geçirilmesine ilişkin olarak 2020 yılında kavram ispatı ile başlayan Merkez Bankası Dijital Türk Lirası Ar-Ge Projesi halen devam etmektedir. Projeye ilişkin olarak 2023 yılında Faz-1 Değerlendirme Raporu yayımlanmıştır.⁶⁰ Bu çerçevede, fon tanımı, yasal para biriminin yalnızca fiziki görünüm halleri ile sınırlı olmayıp taslak PSR'daki gibi MBSP'yi de kapsayacak şekilde

⁵⁶ MBSP, yasal para birimi cinsinden çıkarılan, değişim ve değer saklama aracı olan kullanılabilen merkez bankası yükümlülüğü olarak tanımlanmaktadır. Bkz. Cankat, s. 36. MBSP'nin temel özellikleri için ayrıca bkz. Cankat, a.g.m., s. 37 vd. *Badak* ise MBSP'yi "devletin kabulü zorunlu mübadele aracı olarak tanıdığı ve böylece kendisine mecburi tedavül gücü verdiği belirli niteliklere karşılık gelen sembollerin dijital ortamdaki karşılıkları" olarak tanımlamaktadır. Bkz. *Badak*, s. 669.

⁵⁷ Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on the establishment of the digital euro, COM/2023/369 final.

⁵⁸ Sayısal avro projesinde ödeme hizmeti sağlayıcılarının rolü hakkında bkz. Filippo Zatti/Rosa Giovanna Barresi, "The Digital Euro Package: From Legal Tender to Payment Services Providers", İç. Carmen Pastor Sempere (ed.), *Governance and Control of Data and Digital Economy in the European Single Market*, Springer Book, 2025, s. 354.

⁵⁹ MBSP olarak dijital TL'nin ihracı için kanun değişikliğine ihtiyaç olduğu yönünde bkz. Cankat, s. 51.

⁶⁰ <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Yayinlar/Raporlar/Dijital+Turk+Lirasi/> (erişim tarihi: 19.07.2025).

kaleme alınması, muhtemel gelişmeleri içeren teknolojik açıdan tarafsız bir yaklaşım olacaktır.

Diğer taraftan, 9 Haziran 2023'te yayımlanan ve bazı maddeleri yayımından yirmi gün sonra bazı maddeleri ise 30 Haziran ve nihayet 30 Aralık 2024'te yürürlüğe giren AB Kripto Varlık Piyasaları Tüzüğü'nün (*MiCAR*)⁶¹ m. 3(1)(7)'de değerini, bir resmi para birimine endeksleyerek sabit tutmayı amaçlayan kripto varlık olarak tanımlanan EMT'lerin, Tüzüğün m. 48(2)'ye göre e-para niteliğinde kabul edilmektedir. Bu kabulün bir sonucu olarak da EMT'nin birebir olarak fon karşılığı ihraç edilmesi, ihraççı nezdinde bir alacak hakkı teşkil etmesi ve EMT hamilinin (kullanıcının) talebi halinde fona çevrilebilir olması gerekmektedir (m. 49). Tüzük düzenlemesi ile EMT'nin hukuken e-para ile denk olduğu düzenlenmiş olduğundan Taslak PSR'da fon tanımına bu gayrimaddi varlıklar da dahil edilmektedir.

MiCAR'a göre bir gayrimaddi varlığın EMT tanımına dahil olması için aranan koşul, bir resmi para birimine endeksli olacak şekilde değerini sabitlemeyi amaçlamasıdır. Bu bakımdan, belirleyici kriter gayrimaddi varlığın değerinin sabit olması ya da en azından bunu hedeflemesidir⁶²; değerini bir resmi para birimine endekslendiği sürece arka planda değer stabilizasyonunu ne şekilde yaptığı belirleyici değildir.⁶³ EMT'ler, e-para tanımında yer alan elektronik olarak saklanan bir parasal değer olma veya ödeme işlemlerinde kullanılma koşullarını yerine getirebilse de bu koşulların sağlanması şart olmadığı gibi genellikle bir miktar fon karşılığı ihraç şartı da sağlanmayacaktır.⁶⁴ MiCAR'da yer alan EMT tanımı ise e-para tanımından farklı olduğundan, e-para koşulunu sağlamayan örnekler dahi EMT tanımını karşıladığı durumda bu gayrimaddi varlıkların hüküm ve sonuçlarına tabi olacaktır. Bu açıdan, e-paradan farklı olarak bire bir fon karşılığı ihraç edilmeyen parasal değerlerin de EMT olarak değerlendirilebilmesi mümkün-

⁶¹ Regulation (EU) 2023/1114 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2023 on markets in crypto-assets, and amending Regulations (EU) No 1093/2010 and (EU) No 1095/2010 and Directives 2013/36/EU and (EU) 2019/1937, 09.06.2023, OJEU L 150/40.

⁶² Sabit tutma amacı sınıflandırma için yeterli olup fiiliyatta sabit değer amacına ulaşmaması nitelendirmeyi değiştirmeyecektir. Bkz. Parra, s. 212.

⁶³ Ostrovski, par. 5.

⁶⁴ Ostrovski, par. 19; Wittig, s. 416.

dür.⁶⁵ Öte yandan, EMT tanımını karşılayan kripto varlıkların tabi olacağı hükümler gereği ihracın fon karşılığı yapılması ve ihraç eden taraf nezdinde bir alacak hakkı teşkil etmesi gerekir. Dikkat edilirse e-para düzenlemelerinden farklı olarak bu unsurlar, bir değer in EMT olarak sınıflandırılması için aranan koşullar değil, bu sınıflandırmanın bir sonucudur. Bu nedenle, örneğin, EMT'nin fon karşılığı ihraç edilmemesi sınıflandırmayı değiştirmeyecek, ancak ihraç eden taraf yönünden mevzuata aykırı ihracın hükümleri uygulama alanı bulacaktır.

Türk hukukunda ise 7518 sayılı Kanun ile SerPK'da yapılan değişikliklerden önce ÖKVKY 3. maddesinde yer alan kripto varlık tanımı, e-parayı dışlamaktaydı. Ayrıca, anılan Yönetmeliğin 3. maddesinde kripto varlıkların ödemelerde doğrudan veya dolaylı şekilde kullanılamayacağı⁶⁶; 4. maddesinde ödeme hizmeti sağlayıcılarının⁶⁷, ödeme hizmetlerinin sunulmasında ve elektronik para ihracında kripto varlıkların doğrudan veya dolaylı olarak kullanılacağı bir şekilde iş modelleri geliştiremeyeceği, bu tür iş modellerine ilişkin herhangi bir hizmet sunamayacağı düzenlenmiştir. ÖKVKY'te yer alan kripto varlık tanımı kapsayıcı bir tanım olmaktan ziyade Yönetmeliğin düzenleme alanı ile sınırlı bir çerçeve çizmektedir.⁶⁸ SerPK'ya eklenen kripto varlık tanımı ise MiCAR ile de uyumlu olarak daha geniş kaleme alınmış olup bu tanıma göre MiCAR'da EMT olarak sınıflandırılan kripto varlıkların SerPK uyarınca da kripto varlık olarak nitelendirilmesi mümkündür. Bu halde, EMT formundaki gayrimaddi varlıkların Türk hukukunda da e-para olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği sorusuna yanıt verilmelidir. Konuya ilişkin olarak, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para İhracı ile Ödeme Hizmeti Sağlayıcıları Hakkında Yönetmeliğin (kısaca ÖHEPY) 5. maddesinin dokuzuncu fıkrasında *“Sadece birebir bir itibari para karşılığı olarak çıkarılan, sanal olarak oluşturulup dijital ağlar*

⁶⁵ Ostrovski, par. 59.

⁶⁶ Kripto varlıkların ödemelerde kullanılması, mal değişim sözleşmelerinde veya bir hizmetin satın alınmasında para borcu yerine edimini kripto varlık transferi ile ifa etmesini ifade eder. Bkz. Rifat Cankat/Osman G. Güçlütürk, “Güncel Gelişmeler Işığında Türk Hukukunda Kripto Varlıkların Hukuki Niteliği”, İç. Osman G. Güçlütürk, E. Eylem Aksoy Retornaz (ed.), Gelişen Teknolojiler ve Hukuk I: Blozincir, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021, s. 221.

⁶⁷ Ödeme hizmeti sağlayıcısı, 6493 sayılı Kanun'un 13. maddesine göre bankaları, ödeme ve elektronik para kuruluşlarını ve PTT'yi ifade etmektedir.

⁶⁸ Cankat/Güçlütürk, s. 222.

üzerinden dağıtımı yapılan gayri maddi varlıklar, Kanunun 18 inci maddesi- nin beşinci fıkrası hükümleri saklı kalmak kaydıyla, ihraç eden kuruluş tara- fından kabul edilen fon karşılığı ihraç edilmesi, elektronik olarak saklanması, Kanunda tanımlanan ödeme işlemlerini gerçekleştirmek için kullanılması ve ihraç eden kuruluş dışındaki gerçek ve tüzel kişiler tarafından da ödeme aracı olarak kabul edilmesi durumunda elektronik para olarak kabul edilir. Kanun uyarınca çıkarılan ikincil düzenlemelerin bu fıkra kapsamında elektronik para olarak değerlendirilecek gayri maddi varlıklara ne şekilde uygulanacağı ve bu tür elektronik paralara ilişkin ihtiyaç duyulan sair usul ve esaslar Banka ta- rafından çıkarılacak Yönetmelikle belirlenir.” düzenlemesi yer almaktadır. Bu düzenleme, e-para modellerinde teknolojiyen bağımsızlık ilkesini ortaya koymaktadır.⁶⁹

Düzenlemeye göre, sanal olarak oluşturulup dijital ağlar üzerin- den dağıtımı yapılan gayri maddi varlıkların, yani kripto varlıkların, e-para olarak nitelendirilebilmeleri için 6493 sayılı Kanun’da e-para için aranan 4 unsurun bulunması gerekmektedir. Diğer bir anlatım- la, (i) fon karşılığı ihraç, (ii) ödeme işlemlerinde kullanılma, (iii) elekt- ronik olarak saklama ve (iv) üçüncü kişiler tarafından kabul edilme şartlarını sağlaması halinde, söz konusu gayri maddi varlık dağıtık defter vb. teknolojiye göre ihraç edilse dahi e-para olarak nitelendiri- lecektir. ÖHEPY m. 5(9) düzenlemesi, bu açıdan MiCAR yaklaşımdan ayrılmakta ve e-para tanımına girmeyen EMT örneklerini kapsam dışı bırakmaktadır. Nitekim, pek çok istikrarlı kripto varlık modelleri de (ör. Tether) MiCAR altında EMT olarak sınıflandırılabilirken Türk hu- kukunda bu kripto varlıklar e-para düzenlemelerinin dışında kalmak- tadır. Ayrıca, ÖKVKY uyarınca kripto varlık olarak nitelendirilecek istikrarlı kripto varlıkların ödemelerde, ödeme hizmetlerinin sunul- masında ve elektronik para ihracında kullanılması mümkün olmayac- tır. AB mevzuatındaki dayanak sayesinde fon olarak sınıflandırılı- lan ve bir değişim aracı (*means of exchange*) olarak yaklaşılın EMT’ler e-paranın işlevlerini yerine getirecek ve ödemelerde kullanılabilmek- tedir. Bu netice, iki hukuk sistemindeki yaklaşımların uygulama yarat- tığı farkı açıkça göstermektedir. Kanaatimizce MiCAR’daki gibi işlev-

⁶⁹ Kaldı ki, bu düzenleme öncesinde de e-para tanımı teknolojik açıdan tarafsız ol- duğu için, e-para tanımına uyan kripto varlıkların bu niteliği kazanacağı savunul- maktaydı. Bkz. Güçlütürk, s. 403.

sel bir yaklaşım benimsenmesi, hem kullanıcılar açısından güvenliği artıracak hem de piyasanın gelişmesini sağlayabilecektir.

Bu başlıkta son olarak belirtmek gerekir ki ÖHEPY m. 5(9) uyarınca e-para olarak değerlendirilecek gayri maddi varlıklara mevzuatın ne şekilde uygulanacağı gibi hususların TCMB tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirleneceği düzenlenmiş ise de henüz bu içerikte bir düzenleme yayımlanmamıştır.

C. Fon Karşılığı İhraç

1. Bire bir fon karşılığı ihraç koşulu

Elektronik para, alınan fon karşılığı ihraç edilir. Tanımda yer alan bu unsur, 6493 sayılı Kanun'un 20. maddesinde açıklanarak ihracın, alınan fon tutarı kadar (birebir) olarak yapılacağı düzenlenmiştir. Aynı yönde düzenleme, EMD2 m. 11(1)'de ve Taslak PSR m. 30(1)'de de yer almaktadır. E-para ihracı kural olarak karşılık fon tutarının müşteri tarafından ödenmesini takiben veya ödeme ile eşzamanlı yapılır⁷⁰, ancak istisnai olarak henüz tahsilat yapılmadan da ihraç işleminin gerçekleştiği örneklerle rastlanmaktadır.⁷¹ İhracın fon karşılığı olması, fondan daha az veya daha çok miktarda e-para ihracına da engel teşkil eder.⁷² Bu koşulun sağlanmadığı durumlarda, örneğin, müşteriye ücretsiz veya bazı harcamaları yapması koşuluyla sadakat programı çerçevesinde sağlanan mil veya puan kartları e-para tanımına girmeyecektir.⁷³ E-para karşılığı fonun kural olarak e-para kullanıcısı tarafından ödenmesi gerekirse de⁷⁴ üçüncü kişinin müşteri adına ve/veya hesabına hareket ettiği durumlarda, fon karşılığı ihraç koşulunun sağlanması gerekir.⁷⁵

İhraç işleminin fonun alınmasından sonra gecikmeksizin yapılması gerekir, ancak ÖHEPY m. 5(2)'de e-paranın, müşteri tarafından öde-

⁷⁰ Omlor, 2020b, s. 1003.

⁷¹ PayPal örneğinde, müşterinin hesabında bakiye tutar bulunmasa da bağlı banka hesaplarından tutarın çekilmesi suretiyle ödeme yapılmasına imkan verdiğine ve bu iş modelinin e-para ihracı niteliğinde olduğuna dair bkz. Casper, par. 145.

⁷² Parra, s. 208.

⁷³ BaFin, Merkblatt; Casper, par. 143. Ayrıntılı olarak ayrıca bkz. Mimberg, §1 par. 222.

⁷⁴ Omlor, 2020a, s. 956.

⁷⁵ Förster, par. 309.

me yapıldığı anda ihraç edilmiş sayılacağı düzenlenmiştir. Bu sayede, e-para karşılığı fon müşteri tarafından ödenmesine rağmen e-para kuruluşu ihraç işleminde gecikse bile, başta e-paranın geri ödenmesi hakkı olmak üzere, e-paraya ilişkin koruyucu hükümler devreye girecektir.

Elektronik para karşılığı fon, doğrudan kuruluşu veya kuruluşun temsilcisine verilebilir. Ayrıca, ÖHEPY 3. maddesinin birinci fıkrasının (şş) bendindeki tedavüldeki e-para tutarı⁷⁶ tanımı uyarınca fon, kuruluşun şubeleri, insansız hizmet noktaları veya elektronik para kuruluşu adına hareket eden üçüncü taraf bir hizmet sağlayıcısı tarafından alınabilir. Bu bakımdan, ÖHEPY m. 18 kapsamında elektronik para kuruluşu ile arasında temsilcilik ilişkisi⁷⁷ bulunmamakla birlikte kuruluş adına hareket etmeye yetkili olan üçüncü tarafların da e-para karşılığı fonu tahsil etmesi mümkündür.

EMD2 m. 3(4)'te e-para kuruluşunun e-paranın dağıtılması veya geri ödenmesini üçüncü kişiler aracılığıyla yapabileceğini düzenlenmiş ise de fonun tahsilinin üçüncü kişiler eliyle yapıp yapılamayacağına ilişkin açık hüküm yer almamaktadır. Öte yandan, taslak PSD3 m. 20(4)'te e-para ihracı için fon tahsil edilmesinin -tek başına- temsilcilik ilişkisi olarak nitelendirilmeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda, e-para kuruluşu ile temsilcilik ilişkisi olmasa da aradaki sözleşmesel ilişki uyarınca verilen yetkiye istinaden örneğin, bir mağaza yahut marketin de e-para karşılığı fonu tahsil etmesi mümkün olacaktır.

2. E-para karşılığı alınan fonların korunması

E-para kuruluşlarının elektronik para ihracı karşılığında aldığı fonlar, mevduat veya katılım fonu olarak kabul edilmez. Bu fonların mevduat veya katılım fonu olarak kabul edilmemelerinin bir sonucu olarak fonlara, mevduat veya katılım fonunu koruyucu düzenleme-

⁷⁶ Tedavüldeki e-para tutarı, "elektronik para kuruluşu, şubeleri, temsilcileri, insansız hizmet noktaları veya elektronik para kuruluşu adına hareket eden üçüncü taraf bir hizmet sağlayıcısı tarafından alınan fonlar karşılığı elektronik para kuruluşu tarafından ihraç edilen ve ihraç edildiği günü izleyen iş günü, tam iş günlerinde saat 15.00; yarım iş günlerinde saat 11.00 itibarıyla fona çevrilmeyen elektronik paraların toplam tutarını" ifade eder.

⁷⁷ Temsilci, kuruluş adına veya hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişiyi ifade etmekte olup Yönetmelik uyarınca temsilcilik ilişkisinin kurulma şartları m. 18'de düzenlenmektedir.

ler uygulanamaz.⁷⁸ Ayrıca, e-para karşılığı alınan fonlar için müşteriye faiz vb. ad altında menfaat tanınması yasaklanmıştır (6493 s.K. m. 20(5); EMD2 m. 12)).

Müşterinin (e-para kullanıcısının) e-para ihraç edilmesi amacıyla kuruluşa verdiği ve e-para'nın geri ödenmesine yönelik düzenlemeler çerçevesinde geri ödenmesini talep etme (paraya çevirme) hakkı bulunduğu fonların, kuruluşun iflası, faaliyet izninin iptali gibi haller dikkate alınarak bir koruma rejimine tabi tutulması gerekir; bu sayede kuruluşun maruz kaldığı risklerin de müşterinin talep hakkını etkilememesi amaçlanır.⁷⁹ Bu gerekçeyle, hem ödeme hizmetlerinin sunulması için hem de e-para karşılığı alınan fonların korunması için bir koruma mekanizması öngörülmüştür. 6493 sayılı Kanunun 22. maddesinin birinci fıkrası, bu koruma mekanizmasının ayrıntıları için yönetmeliği işaret etmiştir. AB'de ise fonların korunması *Safeguarding Requirements* başlığıyla EMD2 m. 1'de kısmen PSD2 m. 10'a atıfla düzenlenmiş olup Taslak PSD3 m. 9 ile bu düzenlemeler konsolide edilmiştir. Her ne kadar 6493 sayılı Kanun ile AB düzenlemeleri aynı amaca hizmet etse de önemli uygulama farklılıkları barındırmaktadır. Ayrıca, mevzuatımızda fonların korunmasının usulü de dahil olmak üzere bazı konulara ilişkin ilkeler kanunda belirlendikten sonra uygulama ayrıntılarına yönetmelikte yer verilirken aynı konuların (fonların hangi yöntemle korunacağı ve nerede tutulacağı, koruma yükümlülüğünün ne zaman başlayacağı), incelenen AB üye ülke mevzuatlarında kanunla düzenlendiği görülmüştür.⁸⁰

a. Elektronik para koruma hesabı

Elektronik para karşılığı alınan fonların korunması korunmasına ilişkin temel ilke, 6493 sayılı Kanun'un 20. maddesinin üçüncü fıkrasında yer almakta olup bu maddeye göre toplanan fonlar, bankalar

⁷⁸ Çağlayan Aksoy vd., s. 16. Mevduat sahiplerinin korunması hakkında ayrıntılı olarak bkz. Yonca F. Yücel, "Tasarruf Sahiplerinin Hak Ve Menfaatlerinin Korunmasına Dair Mevzuat", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 2010, C. 22, S. 87, s. 477 vd.

⁷⁹ ; Irmak/Güven, s. 42; Wittig, s. 413; Yurtçiçek, s. 252-53; Dominic Janßen, "§17 Sicherungsanforderungen für die Entgegennahme von Geldbeträgen im Rahmen der Erbringung von Zahlungsdiensten und des Betreibens des E-Geld-Geschäfts", İç. Frank A. Schäfer, Sebastian Omlor, Jörg Mimberg (ed.), *ZAG Kommentar*, 2. Auflage, C.H. Beck, München, 2025, par. 1, 3.

⁸⁰ Almanya örneği incelenmiş olup bahsi geçen konular ZAG m. 17 ve 18'de düzenlenmiştir.

nezdinde açılacak ayrı bir hesaba aktarmak zorundadır. E-para fonları kuruluşun diğer tüm fonlarından ayrı tutulmalıdır. Bu fonlar, başka bir amaçla kullanılamaz. Fonlar, bizzat kuruluş tarafından tutulamayacak ve banka hesabındaki tutarlar da kuruluşun kendi alacaklarından ayrıştırılacaktır. Ayrıca, fonların tutulma yöntemi, anonim olarak kullanımlara ait sınırlamalar hariç olmak üzere⁸¹ müşteri bazında takip yapmaya da elverişli olmalıdır (ÖHEPY m. 35(4)).

Fonların korunmasının usul ve esasları, ödeme işleminin gerçekleştirilmesi için alınan fonların korunmasını düzenleyen Yönetmeliğin 34. maddesi ile kısmen örtüşecek şekilde düzenlenmiştir. Buna göre, tedavüldeki e-para tutarına ilişkin fonlar bir banka nezdinde, salt e-para fonlarının korunması amacıyla açılan bir koruma hesabına aktarılır. Tedavüldeki e-para kısaca fon karşılığı ihraç edildiği günün ertesi günü fona çevrilmeyen veya müşteri tarafından o sürede kullanılmayan (harcanmayan) e-para tutarına karşılık gelir.⁸² Tahsil edilen tutarların koruma hesabına en kısa sürede aktarılması gerekmele birlikte azami süre, e-paranın ihracını izleyen ikinci iş günü ve e-para karşılığı fon tutarının kredi kartı vs. ödeme aracıyla veya insansız hizmet noktalarından, yani bakiye yükleme için kurulan makinalardan (kiosk), yapıldığı durumlarda koruma hesabına aktarma süresi, ihraçtan sonra en fazla beş iş günü olabilecektir (ÖHEPY m. 35 (1-2)).⁸³ Koruma hesabının gün sonu bakiyesi elektronik para koruma hesabının bulunduğu banka tarafından TCMB nezdindeki hesabında bloke edilir (ÖHEPY m. 35(3)). E-paranın geri ödenmesi veya harcanması⁸⁴ halinde ise karşılık fon, koruma hesabındaki tutardan düşülür.

⁸¹ E-para hesabının anonim olarak - yani kimlik doğrulama usulleri eksiksiz işletilmeksizin- kullanılabilmesine ilişkin tutarsal sınırlamalar, Mali Suçlar Araştırma Kurulu'nun 5 no'lu Genel Tebliğinde düzenlenmiştir. Anılan Tebliğin 2.2.9 ve 2.2.11 maddesine göre e-paranın teminine yönelik işlemlerde limit, 1.000 ve 2.750-TL'dir.

⁸² TÖDEB, Fonların Korunma Usul ve Esasları, <https://todeb.org.tr/detay/fonların-korunma-usul-ve-esasları/120/> (erişim tarihi: 10.07.2025).

⁸³ İhraç, fon tahsilatı yapıldığında gerçekleşmiş sayılacağı için sürenin tespitinde belirleyici olan, müşterinin kuruluşa ödeme yaptığı an olmalıdır. Özellikle uygulamaya dönük gerekçelerle iş günü hesabına ihraç gününün dahil edilmemesi yönünde bkz. Janßen, par 20.

⁸⁴ Her ne kadar hükümde açıkça harcama haline atıf yapılmamış ise de Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'nun 15.11.2018 tarih ve 8090 sayılı kararı ile harcama halinde de fonun koruma hesabından çıkarılabileceği ifade edilmiştir. Kaynak: Güven/İrmak, s. 43-44.

Fonların ayrıştırılması kuralı, tek başına bu fonların kuruluşun faaliyet izninin iptali, iflası gibi durumlar karşısında müşteri haklarını teminat altına almaya yetmez.⁸⁵ Bu nedenle, Kanun'un 22. maddesinin üçüncü fıkrasında koruma hesabındaki tutarların, kuruluşun iradi ya da zorunlu tasfiyeye tabi tutulması, faaliyet izninin iptal edilmesi gibi hâllerin gerçekleşmesi durumunda başka kanunlarda belirtilen önceliklere bakılmaksızın fon sahiplerinin haklarının tazmin edilmesi ve bu Kanundan kaynaklanan yükümlülüklerin yerine getirilmesini teminen kullanılacağı düzenlenmiştir. Amaçsal olarak inceleme yapıldığında, kuruluşun iradi ya da zorunlu tasfiyeye tabi tutulması gibi halleri kuruluşun müşteriye karşı yükümlülüklerini yerine getirmesini tehlikeye düşüren durumlar olarak anlaşılmalıdır.

E-para koruma hesabına aktarılan fonların gecelik faiz vs. yöntemle değerlendirilmeleri konusunda mevzuatta açık bir düzenleme yer almamaktadır. ÖHEPY 34. maddesinin üçüncü fıkrasında ödeme işlemlerinin gerçekleştirilmesi için alınan fonların, tutuldukları koruma hesabında ilgili banka tarafından gecelik vadede nemalandırılabilceği düzenlenmiştir. Nemalandırmanın ayrıntıları düzenlenmemiş olup benzer bir hükme e-para koruma hesabı için yer verilmemiştir. Kanaatimizce ödeme fonlarının ve e-para ihracı için alınan fonların korunmasına yönelik düzenlemeler aynı amaca hizmet ettiğinden, nemalandırma imkanının kıyasen e-para koruma hesabı için de uygulanması gerekir.

b. AB mevzuatında elektronik para karşılığı alınan fonların korunması

AB mevzuatında, fonların korunması bakımından kısmen daha farklı bir yaklaşım benimsenmektedir. E-para karşılığı alınan fonların korunması, EMD2 m. 7'de kısmen PSD2 m. 10'da yer alan ödeme fonlarının korunmasına atıf yapılmak suretiyle düzenlenmiştir. Taslak PSD3 m. 9'da ise ödeme işlemleri ve elektronik para ihracı için alınan fonların korunmasına ilişkin rejim, yeknesak hale getirilmiştir. Taslak PSD3'te kuruluşun müşterilerini, fonların nasıl korunduğu konusunda açık ve şeffaf bir şekilde bilgilendirmesi gerektiği düzenlenmiştir benzer bir koruyucu düzenlemeye mevcut PSD2/EMD2 veya mevzuatımızda yer almamaktadır.

⁸⁵ Janßen, par. 60.

E-para karşılığı alınan fonların korunması yöntemine ilişkin mevzuatımızdaki düzenlemeler, tahsil edilen fonların münhasıran bir banka nezdinde tutulması gereğine işaret etmektedir. Oysa AB mevzuatında, fonların münhasıran koruma hesabında tutulması mecburiyetinin yanında bu fonlar ile yatırım yapılması yahut koruma amacına hizmet etmek üzere sigorta yaptırılması imkanları bulunmaktadır. Halen yürürlükte olan PSD2 10. maddesine göre üye devletler, ödeme işleminin gerçekleştirilmesi veya e-paranın ihracı karşılığında alınan ve her durumda kuruluşun kendi varlığından ayrı olarak ve müşteriler fonları iki yöntemden biri ile korunması için gerekli düzenlemeleri yapacaktır. PSD2’de fonların korunması için iki alternatif yöntem işaret edilmektedir: 1) e-para karşılığı alınan fonların bir kredi kuruluşu nezdindeki bağımsız hesaba aktarılması veya güvenli, likit, düşük riskli araçlara yatırım yapılması, 2) fonların bir sigorta poliçesi ile veya benzer bir teminat/garanti mekanizması ile korunması. Kuruluşlar kural olarak bu yöntemlerden birinin tercih edilmesi veya bu yöntemlerin birlikte uygulanması konusunda seçim hakkına sahip olmakla birlikte belirli durumlarda denetleyici otoritelerin koruma yöntemini işaret etme yetkisi bulunmaktadır.⁸⁶

Koruma alternatiflerinden ilki kendi içinde iki yöntem barındırmakta olup kısmen mevzuatımızdaki fonların ayrıştırılması ve bir koruma hesabında tutulmasına denk düşmektedir. Taslak PSD3 m. 9 ile koruma hesaplarının doğrudan merkez bankası nezdinde açılabilmesine imkan tanınmaktadır.⁸⁷ Ayrıca, COREPER tarafından taslak PSD3’e eklenen düzenleme ile ödeme sistemi işleticileri nezdindeki mutabakat hesaplarında tutulan fonların da koruma fonu koşulunu yerine getireceği hüküm altına alınmaktadır. Taslak PSD3’ün 20. maddesinde COREPER tarafından eklenen (1a) fıkrası uyarınca bir ödeme sistemine üye olan kuruluşun (merkez bankası dahil) sistem işleticisinin mutabakat hesabında tuttuğu fonlar, diğer fonlardan ayrıştırıldığı takdirde, koruma hesabı koşulunu sağlayacaktır. Özellikle iflas gibi durumlarda kuruluşun alacaklıları tarafından bu fonlar üzerinde herhangi bir talep gündeme gelemeyiz. Kuruluş bu fonları, koruma hesabına aktarmak ye-

⁸⁶ Ayrıntılı olarak bkz. Janßen, par 127.

⁸⁷ Ayrıca, Taslak PSD3 m. 9(2)’te fonlarının tamamının tek bir bankada toplanmasının riskli olacağı düşüncesi ile kuruluşların fonları birkaç farklı kredi kuruluşu/banka arasında dağıtmak için gerekli gayreti göstereceği düzenlenmiştir.

rine uygulamada çok sık tercih edilen bir yöntem olmamakla birlikte, bu fonlar ile güvenli, likit ve düşük riskli bir yatırım aracına alınması da mümkündür. Koruma amacını gerçekleştirmek için uygun yatırım araçlarının nitelikleri EMD2 m. 7’de belirlenmiştir.⁸⁸

İster e-para ihracı için alınan fonların bir bankada açılan koruma hesabına aktarılması ister bu fonlar ile yatırım aracı alınması seçeneğinde kuruluşun fonlar üzerinde tasarruf imkanı ortadan kalkmaktadır. Fonların korumasına yönelik düzenlemelerinin temel amacı, daha önce de ifade edildiği gibi kuruluşun müşteriye karşı olan yükümlülüklerini yerine getirmesini teminat altına almaktır.⁸⁹ Bu risk de özellikle iflas, faaliyet izninin iptali gibi durumlarda ortaya çıkmaktadır. Oysa bu riskin bertaraf edilmesi için yegane yöntem, fonların bir bankada veya bir yatırım aracında tutulması değildir. İşte AB mevzuatında öngörülen sigorta imkanı, bu amaca hizmet eden alternatif bir koruma mekanizması sunmaktadır. Sigorta veya benzer bir garanti mekanizması ile teminat altına alınacak miktar, ilk yönteme göre ayrıştırılarak koruma hesabına aktarılması gereken fon tutarı kadar olmalıdır; bu nedenle, sigortanın kapsamındaki miktar da düzenli olarak güncellenmeli veya sigorta sözleşmesinde bunu sağlayacak bir yönteme yer verilmelidir.⁹⁰

Kanaatimizce, AB mevzuatında yer alan alternatifli koruma mekanizması modeli, hem fonların koruma amacına hizmet etmeye hem de kuruluşlara ticari serbesti alanı sağlamaya⁹¹ ve fonları değerlendirme imkanı tanımaya daha elverişlidir. ÖHEPY her ne kadar ödeme fonları bakımından gecelik nemalandırma imkanı bulunuyorsa da AB mevzuatındakine benzer şekilde fonların hazine bonosu gibi güvenli yatırım araçlarında değerlendirilmesine ve alternatif olarak sigorta yaparak fonların koruması yükümlülüğünü sağlama imkanı tanınması gerektiği düşüncesindeyiz. Öte yandan, yine mehz düzenlemeye koşut olarak, kuruluşların iş modellerinin barındıracağı riskler nedeniyle koruma yönteminin riski yönetmeye elverişli olması amacıyla TCMB’ye ilgili kuruluş özelinde fonların korunması yöntemini sınırlandırma yetkisi tanınması gerekir.

⁸⁸ Ayrıntılı olarak bkz. Janßen, par 86 vd.

⁸⁹ Janßen, par. 3-4.

⁹⁰ Janßen, par. 114.

⁹¹ Benzer yorum için bkz. Kahraman, s. 165.

D. Üçüncü Kişiler Tarafından Kabul Edilme

E-paranın üçüncü unsuru, bu parasal değer in ihraç eden kuruluş dışındaki “gerçek ve tüzel kişiler tarafından da ödeme aracı olarak kabul edilmesi”dir. Öncelikle, 6493 sayılı Kanun’un 3. maddesinin birinci fıkrasının (ö) bendinde ödeme aracı, “ödeme hizmeti sağlayıcısı ile kullanıcı arasında belirlenen ve ödeme hizmeti kullanıcısı tarafından ödeme emrini vermek için kullanılan kart, cep telefonu, şifre ve benzeri **kişiye özel araç**” olarak tanımlanmıştır. E-paranın kişiye özel bir araç olma vasfı olmadığı; fakat bu araçlar içerisinde yer alan yahut onlarla erişilen bir parasal değer olduğu, e-parayı içeren ön ödemeli kartların ödeme aracı niteliği taşıyabileceği dikkate alındığında, tanımdaki ödeme aracı ibaresinin çıkarılması gerektiği kanaatindeyiz.

Üçüncü kişiler tarafından kabul kriteri bakımından belirleyici unsur, e-para ile ödeme yapılan tarafın, yani e-parayı kabul eden tarafın, ihraç eden kuruluştan farklı olmasıdır. E-paranın ardındaki mantık da bunun bir ödeme yöntemi olarak farklı kişi ve kuruluşlarca da kabul edilmesidir.⁹² Bu bakımdan, kuruluşun kendisi tarafından çıkarılan ve yalnızca kendi mağazasında kullanılan kartlar, üçüncü kişiler tarafından kabul koşulunu sağlamayacaktır.⁹³

E-paranın ihraççı dışında üçüncü kişiler tarafından kabul edilmesi kriterine yönelik 2022 yılında Avrupa Bankacılık Otoritesi’ne (*European Banking Authority - EBA*) yöneltilen bir soru yakın tarihte yanıtlanmıştır. EBA’ya yöneltilen soruda, ihraç eden kuruluş dışındaki gerçek veya tüzel kişiler tarafından kabul kriterinin ödeme işleminde alıcı konumunda olan tarafın doğrudan e-parayı devralması şeklinde mi anlaşılması gerektiği yoksa alıcının elektronik olarak saklanan parasal değeri kabul etmesinin yeterli olup olmadığı sorulmuştur. EBA’nın yanıtına göre, e-paranın ayırıcı özelliği, bu parasal değer in üçüncü kişiler tarafından da kabul edilmesidir. EBA’ya göre kabul koşulunun sağlanması için, fondan bağımsız bir parasal değer olarak ihraç edilen ve saklanan e-paranın alıcı tarafından kabul edilmesi gerekir; bu açıdan, alıcıya e-para karşılığını teşkil eden fonun devredilmesi kabul koşulunu sağlamaya yetmeyecektir.⁹⁴

⁹² Parra, s. 209.

⁹³ Mimmerberg, §1 par. 230.

⁹⁴ https://www.eba.europa.eu/single-rule-book-qa/qna/view/publicId/2022_6336 (erişim tarihi: 13.07.2025).

EBA'nın bu yaklaşımı, Visa, Mastercard gibi kartlı sistem şemaları ile ödeme sistemlerine⁹⁵ entegre olarak çalışan e-para modellerinin akıbetini sorgulamaya açık hale getirmektedir.⁹⁶ Zira kart şemaları üzerinden çalışan e-para modellerinin bir kısmında e-para ile yapılan ödeme işlemi, ödeme sistemleri aracılığıyla yapılan takas ve mutabakat süreci sonunda gerçekleşir.⁹⁷ Buna göre, e-para kuruluşu nezdinde hesabı bulunan müşteri e-para hesabını kullanarak bir mal veya hizmet almak istediğinde e-para kuruluşu arka planda, dahil olduğu ödeme sistemi işleticisi ile iletişim kurarak süreci başlatır. Ödeme işleminin tamamlanması ve fonun, ödeme işleminin alıcısı konumundaki mal veya hizmet sağlayıcısına gönderilmesi ise ödeme sistemi işleticisi nezdindeki takas ve mutabakat süreçleri sonunda gerçekleşir. Bu süreçlerin sonunda fon, alıcının ödeme hizmeti sağlayıcısı nezdindeki hesabına gönderilerek ödeme işlemi tamamlanmış olur.⁹⁸ EBA'nın yorumunun kabulü halinde e-para modellerinin daima kapalı devre, münhasıran e-para kuruluşu ile nezdinde hesabı olan mal veya hizmet sağlayıcıların alıcı olduğu işlemlere özgülenmesi sonucu çıkmaktadır.⁹⁹ Oysa dünyada ve ülkemizde e-para hesaplarının ödeme sistemlerine entegre olarak çalıştığı örneklerle sıkça rastlanmaktadır.¹⁰⁰

⁹⁵ Türkiye'deki ödeme sistemleri için bkz. <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Temel+Faaliyetler/Odeme+Sistemleri/Turkiyedeki+Odeme+Sistemleri/> (erişim tarihi: 10.07.2025).

⁹⁶ Nitekim, ön ödemeli kartlar çoğunlukla ödeme şemaları ile çalışıp POS cihazlarında kullanılabilir. Bkz. Çağlayan Aksoy vd., s. 11; Yurtçicek, s. 101-102.

⁹⁷ 6493 sayılı Kanun uyarınca takas, "(ödeme) sistem(in)e gönderilen transfer emirlerinin aktarımı, bu emirlerin karşılıklı olarak iletilmesine ve mutabakat öncesi provizyon alındığı durumlarda provizyon alınmasına aracılık edilmesi ve bazı durumlarda bu emirlerin netleştirilmesi işlemlerini", netleştirme "bir katılımcının gönderdiği ve aldığı transfer emirlerinden kaynaklanan alacak ve borçların karşılıklı mahsup edilerek tek bir alacak veya borca dönüştürülmesini", mutabakat ise "iki ya da daha fazla taraf arasındaki fon ya da menkul kıymet aktarımından kaynaklanan yükümlülüklerin yerine getirilmesini", ifade eder. Ödeme sistemlerinde takas ve mutabakat hakkında ayrıntılı olarak bkz. Nurdoğan Sünbül, Finansal Teknoloji Ortaklıkları ve Ödeme Hizmetleri Rejimi, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2023, s. 109 vd.

⁹⁸ Ödemelerin üye işyeri konumundaki alıcının banka hesabına da yapılabileceğini belirterek bu yönde bkz. Irmak/Güven, s. 33.

⁹⁹ Öğretide bu yorumunu aksi anlamına gelecek şekilde e-para kuruluşu nezdinde hesabı olmayan taraflara e-para ile ödeme yapılması ihtimalinin incelenmesi için bkz. Casper, par. 141.

¹⁰⁰ TCMB tarafından işletilen ve 7/24 fon aktarımı yapılmasını sağlayan Fonların Anlık ve Sürekli Transferi (FAST) Sistemi katılımcıları arasında elektronik para kuruluşları da yer almaktadır.

Öte yandan, aşağıda *İstisnalar* başlığında açıklandığı üzere ihraç eden kuruluş ile yapılan bir anlaşma sonucunda sınırlı bir hizmet ağında çalışan e-para modelleri zaten mevzuatta istisna olarak kabul edilmiştir.¹⁰¹ Bu durumda, EBA'nın yorumunun kabulü halinde, e-para modellerinin uygulaması oldukça sınırlanacaktır.

Nitekim, öğretilerde de e-paranın kabul koşulunun e-paranın (veya e-paranın tanıdığı geri ödeme talep hakkının) doğrudan bir hesaptan diğerine transfer olarak sınırlı yorumlanmaması gerektiği; bu koşulun sağlanması için e-paraya karşılık gelen parasal değerın kullanılması suretiyle ödeme sürecinin başlatılmasının yeterli olduğu belirtilmiştir.¹⁰² Buna göre, ödeme işleminde alıcı tarafın münhasıran e-parayı kabul etmesi değil, e-para ile ödeme yapılmasını olanak sağlayan ödeme yöntemini kabul etmesi yeterli görülmelidir.¹⁰³ Kanaatimizce bu kabulün bizzat alıcı tarafından yapılması gerekmez; alıcı ad ve/veya hesabına hareket eden ödeme hizmeti sağlayıcısının kabulü de yeterli olmalıdır.

EBA'nın bu yaklaşımının taslak PSD3 düzenlemeleri kapsamında halen geçerli olup olmadığı da sorgulama açıktır; zira, yukarıda açıklanan koruma hesaplarına ilişkin taslak 9. madde düzenlemesi, gerek ödeme hizmeti gerek de e-para hizmeti sunan kuruluşların koruma hesaplarını bir sistem işleticisi nezdinde mutabakat hesabı olarak tutmasına olanak tanımaktadır. Hükümde, e-para hizmeti bakımından bir istisnaya da yer verilmemiştir. Bu kurguda, e-para kuruluşlarının ödeme sistemlerine entegre olarak bir mutabakat hesabı üzerinden ödeme işlemlerini gerçekleştirmeleri mümkün olmalıdır.

<https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/954e041c-582d-4d1a-bd35-ff78e7c277b8/FAST+S%C4%B0STEM%C4%B0+KATILIMCILARI+072025.pdf?MOD=AJPERES> (erişim tarihi: 16.07.2025). Ayrıca, kartlı ödemelerin takas ve mutabakatının yapıldığı Yurtiçi Takas ve Hesaplaşma Sistemini (YTHS) işleten BKM üyeleri arasında elektronik para şirketleri yer almakta olup bu sistemde banka ve kredi kartlarının yanı sıra ön ödemeli kartlarla yapılan ödemelerin de takas mutabakatı gerçekleştirilmektedir. YTHS üyeleri için bkz. <https://bkm.com.tr/bkm-hakkında/ortaklar-ve-uyeler/uyeler/> (erişim tarihi: 16.07.2025).

¹⁰¹ Bkz. Aşağıda III. *İstisnalar*. Öyle ki, istisnalar kapalı devre olarak anılmaktadır. Bkz. Casper, par. 23

¹⁰² Schmalenbach, s. 216. Risk temelli bir bakışla aynı anlamda bkz. Omlor/Heine, s. 735.

¹⁰³ Schmalenbach, s. 216.

III. E-PARAYA İLİŞKİN İSTİSNALAR

Kural olarak yukarıda sıralanan koşulları taşıyan parasal değer e-para olarak nitelendirilecek olup 6493 sayılı Kanun ve alt düzenlemelere tabi olacaktır. Bunun sonucu olarak, ihraç eden kuruluşun faaliyet izni alması, müşteri ile kuruluş arasında çerçeve sözleşme imzalanması gibi yükümlülükler gündeme gelecektir. Öte yandan, bu kuralların her durumda katı bir şekilde uygulanması, ödeme ve elektronik para hizmetlerine ilişkin düzenlemelerin amacı karşısına ölçülülük ilkesine uygun sonuçlar vermeyecektir. Bu düzenlemelerin amacı, güvenli ve etkin şekilde çalışan, müşteriye yeterli düzeyde korumanın sağlandığı bir ödeme ekosistemi oluşturmak iken diğer taraftan da sıkı bir şekilde teknolojiye bağlı büyüyen bu alanda gelişmeleri baskılamamaktır.¹⁰⁴ Bu nedenle, özellik gösteren, niteliği itibarıyla genel kullanıma kıyasla risk düzeyi düşük olan iş modelleri için istisnalara yer verilmiştir.¹⁰⁵

Bu ikili hedefi gözetken kanun koyucu, belirli niteliklere sahip ve genel kullanıma kıyasla daha düşük risk profiline sahip bazı e-para modellerini istisna kapsamında değerlendirmiştir. 6493 sayılı Kanun'un 18. maddesinin beşinci fıkrasında düzenlenen bu istisna hükmüne göre, yalnızca;

- ihraç eden kuruluşun kendi mağaza ağında,
- belirli bir mal veya hizmet grubunun satın alınmasında, veya
- bir sözleşmeye dayalı olarak belirli bir hizmet sağlayıcı ağı içinde,

kullanılabilen ön ödemeli araçlar Kanun kapsamı dışında tutulmaktadır. İstisna kategorilerinde yer verilen *belirli mal ve hizmet grubu, belirli hizmet sağlayıcı ağı* gibi kıstasların uzlaşıya varılmış bir tanım ve kapsamı bulunmadığından, bu kıstasların gerçekleşip gerçekleşmediği her olay bazında ve iş modelinin doğurabileceği riskler dikkate alınarak incelenmelidir.¹⁰⁶

İstisna sınıflandırmaları mutlak olmayıp e-paranın kabul alanının ve dolayısıyla riskin artması sonucu istisnaların uygulanmaması gündeme gelebilir. Nitekim, fıkranın ikinci cümlesi uyarınca TCMB, bu tür

¹⁰⁴ 6493 sayılı Kanun, Genel Gerekeç; PSD2 Gerekeçsi, par. 6-7.

¹⁰⁵ Schmalenbach, 216; Omlor/Heine s. 735.

¹⁰⁶ Omlor/Heine, s. 736.

araçlarla gerçekleştirilen işlemlerin büyüklüğü ve etki alanı itibarıyla belirli eşikleri aşması halinde, söz konusu faaliyetlerin Kanun kapsamına alınmasına karar verilebilecektir.¹⁰⁷ Benzer şekilde EMD2 m. 1(4) atfı gereği PSD2 m. 3(1)(k)'da yer alan istisnalar e-para modelleri için de uygulanmaktadır. Bu düzenlemelerde yer alan istisnalar, en yalın haliyle e-paranın sınırlı bir ağda veya kapsamda kullanıldığı modelleri işaret etmektedir; zira kanunda "ilke olarak genel kullanım amacı ile ihraç edilen ödeme araçlarının kapsama alınması hedeflenmiştir."¹⁰⁸ Bu nedenle, istisnalar mutlak olmayıp kullanımın TCMB (veya AB için ilgili yerel otorite) tarafından belirlenecek eşikleri aşması halinde Kanun istisnalarının uygulanmamasına karar verilebilecektir.

İstisna kategorilerinden ilki, ihraç eden kuruluşun sadece kendi mağaza ağında kullanılan e-para modellerini işaret eder. Kuruluşun kendi mağaza ağı ifadesi sektörel yahut mal veya hizmetin türüne göre bir ayırım içermemekte olup farklı ürün kategorilerini bir arada sunan mağazalar da bu istisnaya dahil kabul edilmelidir.¹⁰⁹ Bu istisna kapsamındaki tipik örnek, akaryakıt istasyonlarında kullanılan kartlardır. Vurgulamak gerekir ki, e-paranın tanımında yer alan ihraç eden

¹⁰⁷ ÖHEPY m. 82 ile kapsam dışında kalan faaliyetlere ilişkin düzenli bildirim yükümlülüğü getirilmiştir. Konuya ilişkin olarak anılan maddeye göre, 6493 sayılı Kanun m. 12(2)(h) uyarınca "sadece ödeme aracını çıkaranın iş yerinde, sınırlı bir hizmet sağlayıcı ağında ya da sınırlı bir mal veya hizmet çeşidi için ödeme aracını ihraç eden ile yapılan ticari bir anlaşma çerçevesinde gerçekleştirilen mal veya hizmet alımında kullanılabilen araçlara ilişkin işlemler"den herhangi birini yerine getiren hizmet sağlayıcılar, son oniki ay içerisinde bu kapsamda gerçekleştirdikleri işlem tutarının 50 milyon TL'yi aşması halinde, maddede belirtilen veri ve bilgileri TCMB'ye raporlayacak olup TCMB yürütülmekte olan faaliyetin ödemeler alanının sorunsuz gelişimini ve bu alana olan güveni etkileyebilecek boyuta ulaştığı kanaatine varılması halinde istisnanın uygulanmamasına karar verilebilecektir. Yönetmelik maddesi her ne kadar sadece ödeme hizmetlerindeki istisnalar için kaleme alınmış ise de kısmen e-para modelleri için de uygulanmaktadır. TCMB tarafından yayımlanan rehberde göre 6493 sayılı Kanun'un m. 18(5) uyarınca istisna kapsamına giren iş modellerinde tahsil edilen tutarların, m. 12 (2)(h) uyarınca mağaza ağındaki üçüncü kişiye (ör. Franchise) aktarılması halinde bahsi geçen işlemlerin de raporlanması gerekmektedir. Bkz. 6493 sayılı Kanun'un 12 nci maddesinin ikinci fıkrasının (b) ve (h) bentleri uyarınca Kanun Kapsamı Dışında Kalanların Bildirim Yükümlülükleri Hakkında Bilgilendirme Rehberi, <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Banka+Hakkinda/Mevzuat/Odeme+Sistemleri/> (erişim tarihi: 14.07.2025).

¹⁰⁸ 6493 sayılı Kanun, Madde Gereçekçeleri, m. 18.

¹⁰⁹ BaFin, Merkblatt.

kuruluş haricindeki üçüncü kişilerce kabul koşulunun sağlanmadığı örneklerde zaten e-paradan bahsedilemeyeceği istisnanın uygulanması da gündeme gelmeyecektir. Bu nedenle, bu istisna bakımından pratikte önem taşıyan örnekler, ihraç eden kuruluşun kendi mağaza ağında yer alan başka mal veya hizmet sağlayıcılar tarafından bu parasal değerın ödeme yöntemi olarak kabul edilmesidir.¹¹⁰ Bu koşul da genellikle, fiziki mağazalarda sağlanır.

İkinci istisna kategorisi ise belirli bir mal veya hizmet grubunun satın alınmasında kullanılan e-para modelleridir. PSD2 düzenlemesinde bu istisna, *çok sınırlı* mal veya hizmet grubu olarak kaleme alınmıştır. 6493 sayılı Kanun'daki düzenlemenin amaçsal yorumu da bizi aynı sonuca ulaştırmaktadır. Örneğin, yalnızca kozmetik ürünlerinin alınmasında kullanılan e-para kartları yahut yemek kartları bu kategoriye dahil edilebilir.¹¹¹ İlk istisna grubundan farklı olarak fonksiyonel kriter ile mal veya hizmet türlerinin sınırlı olması beklenmektedir. Bununla birlikte, mal veya hizmet sağlayıcıları arasında fiziki bir yakınlık aranmaz.¹¹²

Son istisna kategorisi ise yapılan bir anlaşma sonucunda sadece sınırlı bir hizmet ağında kullanılabilen ön ödemeli araçları Kanun kapsamı dışında tutmaktadır. Mutlak belirleyici olmamakla birlikte, kampanya benzeri uzun süreli işbirliği anlaşmaları, franchise'ler gibi tek bir isim veya marka altında hizmet sunanlar istisnanın uygulandığı hallerde örnek teşkil edebilir.¹¹³ ÖHEPY 5. maddesinin yedinci fıkrasında bu istisna ayrıca düzenlenmiştir. Anılan düzenlemeye göre, istisnanın uygulanabilmesi için ön ödemeli kartın yalnızca belirli bir mağaza veya mağaza ağından yapılacak alışverişlerde kullanılabiliyor olması gerekmektedir. Ön ödemeli aracı ihraç eden kuruluş ile yapılan sözleşme kapsamında ön ödemeli aracın kullanılabileceği yerler arasına eklenen tüm işyerlerinde geçerli olacak şekilde tasarlanan veya 5464 sayılı Kanunda tanımlanan kartlı sistem kuruluşları ile uyumlu olacak şekilde ihraç edilen ön ödemeli araçlar, istisna kapsamında değerlendirilmeyecektir.

¹¹⁰ Mimberg, §2 par. 96.

¹¹¹ Mimberg, §2 par. 114.

¹¹² Casper, par. 26.

¹¹³ Omlor/Heine, s. 736; Sünbül, s. 150; Casper, par. 25.

Örneğin bir alışveriş merkezinde yer alan belirli mağazalarla yapılan anlaşmalar çerçevesinde kullanılan ve yalnızca bu mağazalarda geçerli olan kartlar bu kapsama girebilirken, aynı kartın başka şehirlerdeki veya çevrimiçi mağazalarda da geçerli hale getirilmesi halinde istisna ortadan kalkacaktır.¹¹⁴ Nitekim EBA'nın konuya ilişkin rehberinde istisnanın geçerli olabilmesi için hem teknik hem de sözleşmesel sınırlamaların varlığını zorunlu görmektedir.¹¹⁵

EMD2, PSD2 m. 3(1)(l)'ye yaptığı atıf ile e-para modelleri bakımından, 6493 sayılı Kanun'da yer almayan bir istisnaya daha yer vermektedir. Anılan düzenlemeye göre, elektronik haberleşme sağlayıcısının (işleticisinin) elektronik haberleşme hizmetine ek olarak müşterilerine sunduğu (i) faturaya yansıtmak suretiyle dijital içerik ve ses temelli hizmetlerin satın alınması; veya (ii) bir elektronik cihaz üzerinden/ aracılığıyla faturaya yansıtmak suretiyle bağış ödemelerin yapılması veya bilet satın alınması halinde işlem başına 50 avro ve aylık total işlem hacminin 300 avroyu aşmaması koşuluyla bu iş modelleri e-paraya istisna teşkil edecektir. Kapsamı aynı olmamakla elektronik haberleşme işleticileri bakımından birlikte benzer bir düzenlemeye ödeme hizmetlerindeki istisnaların düzenlendiği 6493 sayılı Kanun m. 12(2)(1)'da da yer verilmiştir. Kanaatimizce bu iş modellerindeki tasarıma göre bu kurgularda ön ödemeli araç içerisinde e-para bakiyelerinin oluşturulması mümkün olacağından, benzer bir istisnaya e-para maddesinde de yer verilmesi gerekmektedir.

SONUÇ

E-para ödemeler alanındaki teknolojik gelişmelerin etkisiyle birlikte giderek artan bir öneme sahip olmuş, geleneksel ödeme yöntemlerine alternatif oluşturan bir parasal değer biçimi olarak finansal sistemde kendine özgü bir yer edinmiştir. Bu çalışmada, elektronik paranın hukuki niteliği, temel unsurları, bu unsurlara ilişkin mevzuattaki yükümlülükler ve istisna halleri ele alınarak; Türkiye'de 6493 sayılı

¹¹⁴ Mimberg, §2 par. 102 vd.

¹¹⁵ EBA Final Report, Guidelines on the limited network exclusion under PSD2, EBA/GL/2022/02, 24.02.2022, s. 19. <https://www.eba.europa.eu/legacy/regulation-and-policy/regulatory-activities/payment-services-and-electronic-money-1> (erişim tarihi: 20.07.2025).

Kanun ile AB’de PSD2 ve EMD2 çerçevesinde benimsenen düzenlemeler karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Ayrıca, AB’de yakın zamanda yürürlüğe girmesi beklenen taslak düzenlemelerdeki değişiklikler de inceleme kapsamına dahil edilmiştir. Söz konusu inceleme, Türk hukukunun AB düzenlemeleriyle önemli ölçüde benzerlik taşıdığını, ancak fonların korunmasında kullanılan yöntem bazı yönlerden yapısal ve uygulamaya ilişkin ayrışmalar bulunduğunu ortaya koymuştur. Bununla birlikte, çalışmada AB ödeme hizmetleri alanında yapılması planlanan reform girişimlerinin de (PSD3 ve PSR) mevzuatımıza olası etkisi sorgulanmıştır.

Türk hukuku bakımından bu gelişmeler, bazı alanlarda hem normatif hem de uygulamaya dönük yeniden yapılandırma ihtiyacını ortaya koymaktadır. Özellikle fon koruma mekanizmalarının AB yaklaşımına uyumlu biçimde yeniden ele alınması, hem düzenleyici belirliliği artıracak hem de sektörün gelişmesine hizmet edecektir. Ayrıca, kripto varlık mevzuatı alanında yaşanan son değişiklikler ışığında ödemeler alanına etki eden hususlar gözden geçirilmesi gereği doğmuştur. Sonuç olarak, elektronik para hukuku alanında yapılacak bazı değişiklikler, yalnızca hukuki belirliliği artırmakla kalmayacak, aynı zamanda Türkiye’nin elektronik ödemeler piyasasında rekabet gücünü ve Avrupa ile düzenleyici zeminde yakınlaşmasını da güçlendirecektir.

Kaynakça

Kitaplar

- Akıncı İrem, Kripto Varlıkların Mukayeseli Hukuk Açısından İncelenmesi ve İncelemelerin Türk Hukukuna Uygulanabilirliği, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2024.
- Bertschinger Urs, “§39 Schweiz- FinTech-Regulierung”, İç. Florian Möslin, Sebastian Omlor (ed.), Fintech Handbuch, C.H. Beck, München, 2024.
- Çağlayan Aksoy Pınar/Perçin Önder/Varlı Ahmet Türkay/Deregözü Rıfat/İlik Hüseyin/Eren Erkan/Gürses Davut/Erçetin Pınar, “Elektronik Para Kuruluşları ve Ödeme Kuruluşları”, İç. Önder Perçin (ed.), Sorularla Fintek, 2. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2023, ss. 1-76.
- Casper, Matthias, “§§ Zahlungsdienste 675c-676c”, İç. Franz Jürgen Säcker, Roland Rixecker, Hartmut Oetker, Bettina Limperg, Claudia Schubert (ed.), Münchener Kommentar zum BGB, 9. Auflage, C.H. Beck, München, 2023.
- Edgar Laura, “Electronic Money”, İç. Chris Red, Iain Walden (ed.), Cross-border Economic Banking, Informa Law from Routledge, 2. Edition, London, 2013, ss. 201-221.

- Förster Christian, “ § 675f Zahlungsdienstevertrag”, İç. Beate Gsell, Wolfgang Krüger, Stephan Lorenz, Christoph Reymann (ed.), beck.online.Grosskommentar BGB, Verlag C.H. Beck, München, 2025. www.beck-online.beck.de
- Hicks John, Critical essays in monetary theory, Oxford University Press, Oxford, 1967.
- Janßen Dominic, “§17 Sicherungsanforderungen für die Entgegennahme von Geldbeträgen im Rahmen der Erbringung von Zahlungsdiensten und des Betreibens des E-Geld-Geschäfts”, İç. Frank A. Schäfer, Sebastian Omlor, Jörg Mimberg (ed.), ZAG Kommentar, 2. Auflage, C.H. Beck, München, 2025, par. 1, 3.
- Keser Berber Leyla, İnternet Üzerinden Yapılan İşlemlerde Elektronik Para ve Dijital İmza, Yetkin Yayınları, Ankara, 2002.
- Köndgen Johannes, “ § 675c Zahlungsdienste und E-Geld”, İç. Beate Gsell, Wolfgang Krüger, Stephan Lorenz, Christoph Reymann (ed.), beck.online.Grosskommentar BGB, Verlag C.H. Beck, München, 2025. www.beck-online.beck.de
- Meier-Hayoz Arthur/Forstmoser Peter/Sethe Rolf, Schweizerisches Gesellschaftsrecht, mit neuem Firmen- und künftigen Handelsregisterrecht und unter Einbezug der Aktienrechtsreform, 11. Auflage, Stämpfli Verlag, Bern, 2018.
- Mimberg Jörg, “§1 Begriffsbestimmungen” ve “§2 Ausnahmen; Verordnungsermächtigung”, İç. Frank A. Schäfer, Sebastian Omlor, Jörg Mimberg (ed.), ZAG Kommentar, 2. Auflage, C.H. Beck, München, 2025.
- Mishkin Frederic S./ Serletis Apostolos, The economics of money, banking and financial markets, 4. Edition, Pearson Canada, Toronto, 2011.
- Ostrovski Daniel/Conreder Christian, “E-Geld Token”, İç. Johannes Meier (ed.), Handbuch MiCAR, Erich Schmidt Verlag, Berlin, 2025, ss. 283-391.
- Parasız İlker, Para Teorisi ve Para Politikası, Ezgi Kitabevi, Bursa, 2007.
- Schmalenbach Phillip, Die Digitalisierung des Zahlungswesens, De Gruyter, Berlin, 2019.
- Sünbül Nurdoğan, Finansal Teknoloji Ortaklıkları ve Ödeme Hizmetleri Rejimi, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2023.
- Tekinalp Ünal, Ünal Tekinalp’in Banka Hukukunun Esasları, 2. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2009.
- Tekinay Selahattin S./Akman Sermet/Burcuoğlu Haluk/Altıparmak Atilla, Tekinay Borçlar Hukuku, 4. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1990.
- Türk Ahmet, Hukuki Yönden Banka Havalesi, Yetkin Yayınları, Ankara, 2007.
- Yurtçiçek Mehmet Sıddık, Hukuki Açından Elektronik Para, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2015.

Makaleler

- Badak Zehra, “Merkez Bankası Dijital Para Birimleri, Tanımı ve Hukuki Niteliği Üzerine Bir İnceleme”, *Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2024, C. 12, S. 2, ss. 653-675.
- Bossu Wouter/Itatani Masaru/Margulis Catalina/Rossi Arthur/Weenink Hans/Yoshinaga Akihiro, “Legal Aspects of Central Bank Digital Currency: Central Bank and Monetary Law Considerations”, *IMF Working Paper*, 2020, WP/20/254, s. 1- 51. <https://doi.org/10.5089/9781513561622.001>

- Bozkurt Yüksel Armağan Ebru, “Elektronik Para, Sanal Para, Bitcoin ve Linden Doları’na Hukuki Bir Bakış”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 2015, C. 73, S. 2, ss. 173-220.
- Cankat Rifat, “Merkez Bankası Sayısal Parası”, *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2024, C. 23, S. 1, ss. 33-57.
- Cankat Rifat/Güçlütürk Osman G., “Güncel Gelişmeler Işığında Türk Hukukunda Kripto Varlıkların Hukuki Niteliği”, İç. Osman G. Güçlütürk, E. Eylem Aksoy Retornaz (ed.), *Gelişen Teknolojiler ve Hukuk I: Blokzincir*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021, ss. 215-241.
- Filippo Zatti/Rosa Giovanna Barresi, “The Digital Euro Package: From Legal Tender to Payment Services Providers”, İç. Carmen Pastor Sempere (ed.), *Governance and Control of Data and Digital Economy in the European Single Market*, Springer Book, 2025, ss. 349-372.
- Güçlütürk Osman Gazi, “Türk Hukukunda Kripto Varlıkların Para ve Elektronik Para Niteliğinin İncelenmesi”, *Regesta Ticaret Hukuku Dergisi*, 2019, C. 4, S. 3, ss. 383-408.
- Günver Osman R., “Çağımızda Hukuksal Açıdan Para Kavramı”, *BATİDER*, 2017, C. 33, S. 2, ss. 143-174.
- Güven Çiğdem/Irmak Onur, “6493 Sayılı Kanunda Elektronik Para ve Elektronik Para Kuruluşlarının Tâbi Olduğu Hukuki Çerçeve”, *Bankacılar Dergisi*, 2019, S. 111, ss. 28-51.
- Kahraman Abdüssamed, “Elektronik Paraya İlişkin Avrupa Birliği ve Türk Düzenlemeler”, *Bilişim Hukuku Dergisi*, 2019, C. 1, S. 2, ss. 149-184.
- Omlor Sebastian, “E-Geld im reformierten Zahlungsdiensterecht”, *Zeitschrift für Wirtschaftsrecht*, 2017, S. 39, ss. 1836-1842. (Anılış: Omlor, 2017)
- Omlor Sebastian, “Kundenbindung per Zahlungsdienst?”, *Zeitschrift für Wirtschafts- und Bankrecht*, 2020, S. 21, ss. 951-957. (Anılış: Omlor, 2020a)
- Omlor Sebastian, “Kundenbindung per Zahlungsdienst?”, *Zeitschrift für Wirtschafts- und Bankrecht*, 2020, S. 22, ss. 1003-1009. (Anılış: Omlor, 2020b)
- Omlor Sebastian/Heine Jannik, “Aufsichtsrechtliche Einordnung von Giralgeldtoken”, *Zeitschrift für Wirtschafts- und Bankrecht*, 2025, S. 17, ss. 729-738.
- Parra A. Madrid, “Electronic Money Tokens Under the MiCA Regulation”, İç. Carmen Pastor Sempere (ed.), *Governance and Control of Data and Digital Economy in the European Single Market*, Springer Book, 2025, ss. 199-232. <https://doi.org/10.1007/978-3-031-74889-9>
- Tevetoğlu Mete, “Türk Ticaret Kanunu’na Göre Şirketler Hukukunda Dijital Teknolojilerin Yeri”, İç. Havva Karagöz, Seda Palanduz, F. Beril Özcanlı (ed.), *Tüzel Kişilik Penceresinden Anonim Ortaklık Sempozyumu*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021, ss. 419-452.
- Turanboy Asuman, Kripto Paraların Ortaya Çıkmaları ve Hukukî Nitelikleri, *BATİDER*, 2019, C. 35, S. 3, ss. 47-62.
- Wittig Arne, “Digitales Geld – Gegenwärtige und künftige Regulierung von E-Geld und E-Geld- Token nach ZAG und MiCAR”, *Zeitschrift für Wirtschafts- und Bankrecht*, 2023, S. 9, ss. 412-419.

Yavuz Kılıç Özge Ceren, “İzinsiz Sistem İşleticisi, Ödeme Kuruluşu veya Elektronik Para Kuruluşu Gibi Faaliyette Bulunma Suçu”, *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 2023, C. 81, S. 1, ss. 133-163.

Yücel Yonca F., “Tasarruf Sahiplerinin Hak Ve Menfaatlerinin Korunmasına Dair Mevzuat”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 2010, C. 22, S. 87, ss. 464-487.

Zetzsche Dirk A/Buckley Ross P./W. Arner Douglas/Barberis Janos Nathan, “From FinTech to TechFin: The Regulatory Challenges of Data-Driven Finance”, *EBI Working Paper Series*, 2017, S. 6, ss. 1- 36.

Elektronik kaynaklar

AB Adalet Divanı (ABAD) Kararı, C-661/22, T. 22.02.2024. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:62022CJ0661>

BaFin, Merkblatt - Hinweise zum Zahlungsdienststeuergesetz (ZAG), 05.07.2024. https://www.bafin.de/SharedDocs/Veroeffentlichungen/DE/Merkblatt/mb_111222_zag.html?nn=19643912#doc19610236bodyText30

Die Deutsche Bundesbank, The Origin of Money – Part II: Book Money. <https://www.bundesbank.de/en/service/school-service/animation-videos/the-origin-of-money-part-ii-book-money-860052#:~:text=The%20credit%20balance%20in%20a,cash%20becomes%20book%20money%20again>

Güncel Türkçe Sözlük, www.sozluk.gov.tr

<https://bkm.com.tr/bkm-hakkinda/ortaklar-ve-uyeler/uyeler/>

OECD, The Future of Money. https://www.oecd.org/en/publications/2002/05/the-future-of-money_g1ghg271.html

Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun Tasarısı ile Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu. <https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d24/c054/tbmm24054122.pdf>

TCMB, 6493 sayılı Kanun’un 12 nci maddesinin ikinci fıkrasının (b) ve (h) bentleri uyarınca Kanun Kapsamı Dışında Kalanların Bildirim Yükümlülükleri Hakkında Bilgilendirme Rehberi. <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Banka+Hakkinda/Mevzuat/Odeme+Sistemleri/>

TCMB, Dijital Türk Lirası Birinci Faz Değerlendirme Raporu, 2023. <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Yayinlar/Raporlar/Dijital+Turk+Lirasi/>

TCMB, Elektronik Para Kuruluşları. <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/tr/tcmb+tr/main+menu/temel+faaliyetler/odeme+hizmetleri/elektronik+para+kuruluslari>

TCMB, FAST Sistemi Katılımcı Listesi, 2025. <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/954e041c-582d-4d1a-bd35-ff78e7c277b8/FAST+S%C4%B0STEM%C4%B0+KATILIMCILARI+072025.pdf?MOD=AJPERES>

TCMB, Ödemeler Alanında Sunulan İş Modellerinin Ödeme Hizmeti Türleri ile İlişkilendirilmesine İlişkin Rehber, Eylül 2022. <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/5b814310-a57b-4e64-82fe-76e520d0e0b1/%C3%96demeler+Alan%C4%B1nda+Sunulan+%C4%B0%C5%9F+Modellerine+%C4%B0li%C5%9Fkin+Rehber.pdf?MOD=AJPERES>

- TCMB, Türkiye’de Ödeme Sistemleri. <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Temel+Faaliyetler/Odeme+Sistemleri/Turkiyedeki+Odeme+Sistemleri/>
- The European Banking Authority, Guidelines on the limited network exclusion under PSD2, 08.04.2022. <https://www.eba.europa.eu/legacy/regulation-and-policy/regulatory-activities/payment-services-and-electronic-money-1>
- The European Banking Authority, Single Rulebook Q&A, 2022_6336 Definition of electronic money. https://www.eba.europa.eu/single-rule-book-qa/qna/view/publicId/2022_6336
- The European Central Bank, Payments statistics: first half of 2024. <https://www.ecb.europa.eu/press/stats/paysec/html/ecb.pis2024h1~5263055ced.en.html>
- The European Commission, Modernising payment services and opening financial services data: new opportunities for consumers and businesses, Press Release, 28.06.2023. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_3543
- Türkiye Bankalar Birliği, Türkiye Finansal Sektör Ödeme Sistemleri Raporu, 2024. https://www.tbb.org.tr/sites/default/files/son-eklenenler/os_raporu_260224.pdf (erişim)
- Türkiye Ödeme ve Elektronik Para Kuruluşları Birliği, Fonların Korunma Usul ve Esasları. <https://todeb.org.tr/detay/fonlarin-korunma-usul-ve-esaslari/120/>
www.beck-online.beck.de

